

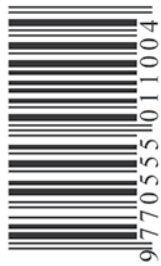
ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

pravoslavljе.srb : www.pravoslavljе.rs

Број 1131 Цена 90 динара 2.5 КМ 1. мај 2014. године Издази 1. и 15. у месецу

ISSN 0555-0114

Званични приједи

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 11. априла 2014. у Патријаршији српској у Београду г. Александра Чепурина, амбасадора Руске Федерације у Србији.

Истог дана, Патријарх српски Г. Иринеј примио је и г. Гордана Маркотића, амбасадора Републике Хрватске, који је овом приликом Његовој Светости изјавио саучешће поводом упокојења Митрополита загребачко-љубљанског Јована.

Први потпредседник Владе Републике Србије и мандатар будуће Владе Србије г. Александар Вучић заједно са министром правде и државне управе г. Николом Селаковићем састао се 23. априла 2014. са Патријархом српским Г. Иринејем у Патријаршији српској у Београду.

Том приликом, мандатар будуће Владе Србије указао је на сложену ситуацију у којој се данас Србија налази, као и да се пред новом Владом Србије налазе велики изазови. У току састанка, мандатар Вучић и Патријарх Иринеј разговарали су о питањима која су у вези са сталним и актуелним потребама Српске Православне Цркве у отаџбини и расејању, а која у складу са законом могу бити уграђена у концепт рада нове Владе Републике Србије, наводи се у саопштењу Кабинета првог потпредседника Владе.

Извор: Влада Републике Србије

На Лазареву суботу

Патријарх српски Г. Иринеј служио је на Лазареву суботу, 12. априла 2014, Свету Архијерејску Литургију у београдској Саборној цркви. Овај празник је и крсна слава Патријарха српског Иринеја, па је литургијско сабрање било посебно свечано и торжествено.

Патријарху су саслуживали Епископ липљански Г. Јован, Архимандрит Павле (Јовић), протојереји-ставрофори др Саво Б. Јовић, проф. др Владимир Вукашиновић, Бранко Митровић, Стојадин Павловић, Петар Лукић, Предраг Пузовић, Драган Протић, Радич Радичевић и Мирослав Миленковић, протосинђел Стефан (Шарић), јереј Славиша Поповић, протођакони др Прибислав Симић, Радомир Перчевић, Стеван Рапајић и Дамјан Божић, ђакон Владимир Руменић, ипођакон Мирослав Ракоњац, као и чтеци Дејан Накић, Владимир Јелић и Ђорђе Мијајловић.

Литургијском сабрању присуствовали су многобројни гости, међу којима и министар правде и државне управе г. Никола Селаковић, амбасадор Белорусије г. Владимир Чушев, директор Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић, протонеимар Храма Светог Саве проф. др Војислав Миловановић и други.

После Свете Литургије, у Патријаршији српској у присуству домаћина, Патријарха српског Г. Иринеја, и многобројних гостију, Епископ шабачки Г. Лаврентије преломио је славски колач пожељевши Његовој Светости добро здравље и духовну снагу на кормилу свете Српске Православне Цркве.

Славском сабрању придружили су се епископи – бачки Г. Иринеј, јегарски Г. Порфирије и ремезијански Г. Андреј, престолонаследник Александар Карађорђевић, председник РС г. Милорад Додик, министар за грађевину и урбанизам г. Велимир Илић, министар спољних послова г. Иван Мркић, угледни гости из света културе, науке, привреде...

На Цвети

Патријарх Иринеј служио је на Цвети, 13. априла, Свету Архијерејску Литургију у београдској Саборној цркви, а саслуживали су протојереји-ставрофори Сретен Анђелић, Драги Вешковац, Трајан Којић, Божидар Бакајлић, Бранко Топаловић, Драгомир Убипариповић, Бранко Цинцаревић и др Лука Новаковић, јереји Небојша Тополић, Панајотис Каратасиос и Владимир Вранић, протођакони др Дамјан Божић и Игор Давидовић, ђакон Александар Секулић, ипођакон Мирослав Ракоњац, као и чтеци Дејан Накић, Владимир Јелић и Ђорђе Мијајловић. Певао је Дечји хор Првог београдског певачког друштва.

Патријарх Српски примио је, после Свете Литургије, у Патријаршији српској делегацију Православне војне мисије коју је предводио г. Игор Јевгењевич Смиков, руководилац Мисије и саветник првојерарха Руске

Православне Заграничне Цркве. Господин Смиков је у име Митрополита источноамеричког и њујоршког Г. Илариона, првојерарха РПЗЦ, уручио Његовој Светости грамату за личне заслуге према руском народу поводом великог јубилеја – Четири века зацарења царске лозе Романових у Русији.

У име Парламентарног центра „Целовита безбедност отаџбине“ г. Смиков, заменик руководиоца Центра, уручио је Патријарху Иринеју Орден за заслуге другог степена са мачевима за зближавање братских народа Русије и Србије поводом стогодишњице од почетка Великог отаџбинског рата.

На Велики четвртак

Првојерарх Српски је служио Св. Литургију на Велики четвртак, 17. априла, у Саборној цркви у Београду уз саслужење свештенства овога храма, а у присуству Епископа ремезијанског Г. Андреја и бројног верног народа.

У капели Св. Симеона Мироточивог

У капели Светог Симеона Мироточивог у Патријаршијском двору Његова Светост Патријарх Српски присуствовао је, 17. априла, вечерњој служби са изношењем плаштанице коју је служио Епископ липљански Г. Јован, са свештенством Архиепископије београдско-карловачке.

На Велику суботу

Патријарх српски Иринеј је 19. априла 2014, на Велику суботу, началствовао Светом Литургијом Василија Великог у Цркви Св. апостола и јеванђелисте Марка у Београду, уз саслужење свештеника овога храма.

На Васкрс

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј началствовао је Светом Литургијом, 20. априла 2014, на празник Васкрсења Господа Исуса Христа у Храму Светог

Сећање на Јасеновачке новомученике

Поводом 22. априла, Дана пробоја јасеновачких логораша, Патријарх Иринеј је служио Св. Арх. Литургију у Храму Св. Илије у Млаки код Јасеновца, уз саслужење Митрополита црногорско-приморског Амфилохија и Епископа липљанског Јована.

На Литургији је служен помен свим невино страдалим јасеновачким жртвама. У обраћању верницима Патријарх Иринеј је рекао да Храм Св. Илије лежи на мученичкој земљи на којој је страдало стотине хиљада мученика само зато што су били Срби и православци. „То је била њихова једина кривица. а зликовци су мислили да збришу с лица ове земље сав српски род и православни народ“, рекао је Патријарх Српски.

Извор: РТРС

Архангела Михаила у Београду. Литургији су присуствовали: Епископ ремезијански Г. Андреј, г. Милета Радојевић, директор Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама, представници Римокатоличке цркве у Србији, и друге угледне личности из јавног и политичког живота Србије.

У Епархији тимочкој

На празник Васкрсења Христовог, 20. априла 2014. године, Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј посетио је Епархију тимочку. Свечани дочек приређен ➔

је испред Саборног храма Рођења Пресвете Богородице у Зајечару, где је Његову Светост дочекао Епископ тимочки Г. Јустин са свештенством, монаштвом и верним народом.

У пратњи Епископа Јустина, Патријарх Иринеј је посетио Саборни храм и притом захвалио Епископу Јустину на поздравној беседи добродошлице. Потом је за Патријарха Српског и његову пратњу приређен пријем у Владичанском двору у Зајечару.

У наставку посете, у касним поподневним сатима, Патријарх Иринеј и Владика Јустин стигли су у Неготин, где су их испред Саборне цркве Свете Тројице дочекали свештеници неготинског намесништва и велики број верника. Упућујући срдчане речи добродошлице, у име свештеника и верних Неготина Патријарха је поздравио протојереј-ставрофор Ранко Јовић пред препуним Храмом Свете Тројице. Патријарх српски Иринеј се, не скривајући радост због мноштва сабраног народа, надахнутом беседом обратио присутнима. Након Неготина, Патријарх је посетио манастир Буково, у коме су му добродошлицу приредили игуман Архимандрит Иларион и братија манастира.

Сутрадан, на Васкршњи понедељак, 21. априла, Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј је освештао нови живопис у Цркви Успенија Пресвете Богородице у Душановцу код Неготина, где се окупио велики број верника из Душановца, Неготина и околине. Свету Архијерејску Литургију је служио Његова Светост уз саслужење Епископа тимочког Г. Јустина, као и монаштва и свештенства Епархије тимочке. У наставку Литургије старешина храма протојереј Ранко Алексић примио је од Владике Јустина високо одликовање права ношења напрсног крста. Заслужним донаторима за подизање и украшавање храма Успенија Пресвете Богородице, г. Борису Пистоловићу и г. Милету Јордачијевићу из Душановца, уручен је Орден Светог краља Милутина. Литургији су присуствовали и директор Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић, г. Братислав Петковић и председник општине Неготин мр Милан Уруковић. На Литургији је певао црквени хор Храма Свете Тројице из Неготина, а свечано сабрање улепшао је велики број деце и верних који су на позив Патријарха Српског радосно приступили Светом причешћу.

Након Свете Литургије уприличено је празнично сабрање и славље на коме су архијерејске захвалнице уручене свим приложницима храма.

Извор: Епархија тимочка

У Горњем Милановцу

Патријарх Иринеј посетио је 23. априла 2014. Горњи Милановац, где је учествовао на прослави 199-годишњице Другог српског устанка у Такову и Дану општине. Патријарх Српски и Владика шумадијски Јован свечано су дочекани у порти Цркве Св. Тројице.

Потом су присуствовали свечаној седници СО Горњи Милановац. У оквиру прославе 199-годишњице Другог српског устанка (подигнут 1875, на празник Цвети) у Спомен-комплексу у Такову, Патријарх се обратио присутнима: „На овоме месту подигнут је барјак слободе. Подигао га је кнез Милош Обреновић, син овога краја. Устанак је имао своју цену, наши преци су платили својим животима да би остварили велику идеју слободе за своје потомке.“ Патријарх је говорио и о актуелним питањима: „Српски народ је вођен својим кнезом збацио петовековни турски јарам. И ми данас треба да подигнемо барјак свога идентитета. Желимо у Европу, али не без Косова и Метохије, јер је то наша историја које се не можемо одрећи.“

Прошонамесник Драган Ј. Ђорџ

Заседање Епархијског савета АЕМ

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј председавао је 24. априла 2014. редовном годишњом седницом Епархијског савета Архиепископије београдско-карловачке.

Пре седнице Епархијског савета, Његово Преосвештенство Епископ ремезијански Г. Андреј, викар Патријарха српског, начелствовао је чином призива Духа Светог у Патријаршијској капели Св. Симеона Мироточивог. Молитви су, поред Патријарха српског Г. Иринеја и Епископа липљанског Г. Јована, присуствовали сви чланови Епархијског савета Архиепископије београдско-карловачке.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1131

2

Активности Патријарха

6

Зашто Јасеновац није ослобођен
Славица Лазић

9

Храм Живоносног Источника
Снежана Крућниковић

10

Разговор са Константиносом
Икономидисом
ЕУ неће променити
наш духовни идентитет

12

Ars christiana

14

Теологија и наука у дијалогу (3)
Између космологије и теологије
Профјереј Александар Михаиловић

16

Разговор са Срђаном Сремцем
Религијски одговор на зависност
Бластоје Пантелић

20

Положај детета у Цркви (11)
Црква као субјект васпитања
Ивица Живковић

22

Ветил (први део)

24

Ломљење хлеба
у Делима апостолским 27, 33–38
др Предраг Драгићиновић

26

Никола Тесла, српско родољубље
и Први светски рат
др Александар Раковић

28

Како нас је видео А. Рајс (8)
Срце на Кајмакчалану
Анђоније Ђурић

30

Свештенство
у Првом светском рату
Радован Пиљковић

32

Рус, Малорусија,
Новорусија, Украјина

34

Поводом двадесет година
од упокојења
Профјереј-схаврофор Срећко Лесковац

37

Црква и вера
у време Првог светског рата

38

Шта нам је заиста
потребно у животу?
Саша Велимир

39

Свет књиге

40

Наука, уметност, култура...

42

Кроз хришћански свет

44

Из живота Цркве

На насловној страни:

Молитва

Фотографија: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ зворничко-тузлански Хризостом

Главни и одговорни уредник
Презвитер мр Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крућниковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Ђорђе Остојић

Чланови редакције
Презвитер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

Изази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двојро. Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786
e-mail: pravoslavije@spc.rs – редакција
pretplata@spc.rs – претплата

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови и прилози објављени у „Православљу“ представљају
ставање аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Дизајн: Соба.rs
Гrafичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломина 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

СРП – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Канцеларије
за сарадњу са Црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије

– Поводом 22. априла, Дана пробоја Јасеновачких мученика –

Споменик у логору Јасеновац; фото: Петар Милошевић (wikimedia.org)

Зашто Јасеновац није ослобођен

Славица Лазих

Од јесени 1942. постојале су војничке могућности да удружене партизанске снаге из Славоније и Босанске Крајине организују напад на логор тим пре што је успостављена веза са организацијом отпора у самом логору. Међутим, руководство Комунистичке партије Хрватске није било спремно да прихвати такве предлоге и укључи се у заједничку акцију. Тако је логор Јасеновац обављао свој задатак уништења све до самог краја рата и постојања усташке државе.

Поводом обележавања годишњице Дана пробоја групе заробљеника из Јасеновачких логора 22. априла 1945. званична историографија нам је деценијама давала недовољно прецизне одговоре на најважнија питања која су се тичала програма уништења Срба у клерофашистичкој Хрватској који је оствариван првенствено убијањем, протеривањем и насилним покатоличавањем. Овај датум кога се сећамо са посебним пијететом и ове године је прилика од изнова кажемо истину о стотинама хи-

љада наших сународника који су масовно, беспримерно сурово убијени у логорима од којих је логор Јасеновац један од најзначајнијих симбола страдања Срба, Јевреја и Рома у Другом светском рату.

Српски народ је сачињавао трећину становника Хрватске и за његово уништавање је од првих дана постојања усташке државе, априла 1941, било уочљиво уношење система и стварање логора за интернирање и убијање. Стварањем мрежа логора створене су основе репресивног модела који

ће деловати све време постојања усташке државе. Логор Јасеновац је постао централни и највећи у комплексу усташких логора смрти. Јасеновац 22. априла 1945. није ослобођен, усташе су напустиле логор, а јединице бораца НОР-а су само ушле у логор у коме више није било живе душе. Зашто је подвиг Јасеновачких мученика до скоро био избрисан из званичне историје НОР-а? Зашто није покушан ниједан ваздушни напад на усташки логор Јасеновац или било каква помоћ споља копнених јединица НОВ

и ПОЈ, у време када су се логораши одлучили на самоослобађање, да поведу голоруку борбу на живот и смрт?

О овоме разговарамо са историчарем др Миланом Кољанином, научним сарадником Института са савремену историју који се бави темом Холокауста у Југославији.

– Функционисање логора Јасеновац као искључиво хрватског концентрационог логора и логора смрти никада није доведено у питање. При томе немачки представници у НДХ, чак и они највишег ранга, нису имали приступ у логор. Јасеновац је био једини концентрациони логор у „Новој Европи“ који није био у систему нацистичких логора. Он је служио искључиво за остваривања хрватске политике уништења „непожељних“ национално-верских и „расних“ група. Убилачки ентузијазам усташа, односно мотивација за убијање, може да се разуме само у светлости чињенице да су они за своје поступке имали морално оправдање, односно санкцију представника Римокатоличке цркве. Она је исказивана како од највиших великодостојника, тако и од душебрижника у логору, који су и сами давали пример осталим егзекуторима. Иако су егзекуције вршене и у самом логору и његовој непосредној близини, највеће логорско стратиште је било на простору уништеног српског села Доња Градина на супротној, босанској обали Саве. До краја априла 1942. систем уништавања заточеника у логору Јасеновац је био већ потпуно разрађен. Стога је из врха усташке државе, из Главног штаба поглавника Павелића 27. априла 1942. упућено обавештење штабовима војске, усташких војних снага, полиције и жандармерије (оружништва) да „сабирни и радни логор Јасеновац може примити неограничени број заточеника“. После велике

Подвиј Диане Будисављевић

Посебно трагична је била судбина више од двадесет хиљада српске деце. Она су по довођењу у логор Стара Градишка одвајана од мајки и убијана или остављана да умру од глади и болести. Део српске деце, пре свега оне најмлађе, је убијен отровним гасом цијанидом (циклоном). После одвајања од деце, њихове мајке су већином упућене у радне логоре у Немачкој. На спасавању српске деце из логора изузетно се ангажовала храбра Диана Будисављевић, која је водила највећу хуманитарну акцију током Другог светског рата. У акцији је учествовала и цела група пожртвованих родољуба од којих су неки због тога и изгубили живот. На тај начин је од сигурне смрти спасено преко 12.000 деце. Патријарх Иринеј је постхумно одликовао Диану Орденом царице Милице који је уручен њеном праунуку Леонарду Рашици крајем прошле године.

немачко-хрватске војне операције на подручју Козаре и Просаре током јула и почетком августа 1942. дошло је до огромног прилива нових заточеника у логоре Јасеновац и Стара Градишка и то је била година највећих масовних убијања у оба логора и у радним командама по селима.

др Милан Кољанин

Зашто ни савезници, ни борци НОВ нису ни помишљали да покушају да ослободе Јасеновачке логоре током целог рата? Зашто је он остао заборављен?

– Тек од краја зиме 1945. авиони југословенске и савезничке авијације су повремено бомбардовали

логор. У бомбардовањима крајем марта и 13. априла 1945. срушени су или тешко оштећени готово сви логорски објекти. У другој половини априла 1945. усташе су убрзано убијале преостале заточенике, међу њима и цео женски део логора. Сви преостали заточеници, њих 1075 су затворени у једну зграду, а усташе су почеле систематски да минирају логорске објекте.

Постоји неколико верзија ослобађања логора. После лажних сведочења која су деценијама била актуелна, шта се 22. априла 1945. догодило у једном од највећих и по злу најпознатијих логора Европе?

– Двадесет другог априла 1945. 605 најхрабријих заточеника је провалило из зграде и голоруку кренуло у јуначки пробој кроз логорске жице у слободу. Неки су успели да отму оружје од усташа, а заробљени партизан Милан Ристић је отетим пушкомитраљезом неутралисао усташки бункер. Ово је омогућило осталима да се пробију кроз капију логора. Од оних који су кренули у пробој преживело је 117. Све ➔

који су остали у логору усташе су одмах убиле. Неколико часова касније у пробој су кренули и заточеници из Кожаре којима је пробој био много тежи тако да је од њих 167 преживело свега 11. И логор Стара Градишка и логор Јасеновац били су напуштени када су у њих ушле јединице Југословенске армије. У логор Стара Градишка су 24. априла 1945. ушле јединице 25. (бродске) бригаде 28. (славонске) дивизије, док су у логор Јасеновац 1. маја 1945. ушле јединице 24. бригаде 45. (српске) дивизије.

Да ли су козарачки партизани сами или у садејству са Славонцима могли напасти логор и ослободити своју браћу, сестре, мајке и очеве током четири године од усташке камене? Зашто партизани никада нису отели ни један транспорт народа из ових крајева и из Босне, који су слани у сигурну смрт у логор и никада нису напали ниједан концентрациони логор? Ко је то наредио?

– Већ у јесен 1941, а нарочито од наредне године, логор Јасеновац је у најширој јавности постао синоним за масовно убијање и терор, о чему говоре извори различите провенијенције. Зашто Јасеновац није ослобођен, односно да ли је постојала могућност да се организује успешан напад партизанских снага и ослобођење заточеника? То су питања која су постављали многи, од времена када је логор постојао до наших дана да би најпотпунији одговор у историографији био дат тек релативно недавно. Изнет је закључак, уз велике резерве због недостатка извора, да су од јесени 1942, а нарочито од средине наредне године, постојале војничке могућности да удружене партизанске снаге из Славоније и Босанске Крајине организују напад на логор тим пре што је успостављена веза са организацијом отпора у самом логору. Међутим, показало се да руководство Комунистичке пар-

тије Хрватске није било спремно да прихвати такве предлоге и укључи се у заједничку акцију. Тако је логор Јасеновац обављао свој задатак уништења све до самог краја рата и постојања усташке државе.

Усташка управа јасеновачког логора се припремала на бег, Лубурић је одлучио да побије све заточенике, а логор, архиву и место Јасеновац претвори у гомилу рушевина и пепела како би прикрио колико је жртава страдало у логору и како су побијени. Колико је заточеника побијено?

– Питање броја жртава концентрационог логора Јасеновац изазивало је контроверзе још током трајања рата у Југославији. Према различитим немачким изворима из времена рата у Јасеновцу је убијено између 350.000 и 750.000 Срба. Земаљска комисија Хрватске за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача је 1946. утврдила да је у логору убијено између 500.000 и 600.000 особа. Комисија судских антрополога која је ископавала масовне гробнице у Јасеновцу и на Доњој Градини, проценила је да је у том усташком логору смрти (или комплексу логора) убијено више од 700.000 Срба, око 80.000 Рома и више од 23.000 Јевреја. То су бројеви који се најчешће наводе у публикацијама и у јавности. Израелски Јад Вашем центар наводи 700.000 жртава геноцида у логору Јасеновац.

Треба нагласити да никада нису извршена свеобухватна истраживања, од теренских (форензичких и антрополошких) до историографских, која би дала уверљив одговор на питање броја и идентитета жртава логора Јасеновац.

Јасеновац је највећи логор на простору југоисточне Евро-

У средини: др М. Кољанин на комеморативном скупу у Јадовну (фото: www.jadovno.com)

пе, а по броју жртава је једнак са великим нацистичким концентрационим логорима. Међутим, по систематском бестијалном убијању он је свакако без премца међу другим логорима смрти у „новом европском поретку“. Зашто меморијализација логора Јасеновац до данас није решена на примерен начин?

– Један од основних разлога за то је чињеница да су власти Народне Републике Хрватске систематски уништиле логорске објекте. Преостала је само зграда Кожаре у самом месту Јасеновац. О постојању логора сведочи и пруга до логора, као и насип уз реку Саву, заправо огромна гробница заточеника који су га градили. Шездесетих година прошлог века је изграђено спомен-подручје, делом и под притиском родбине жртава. Међутим, музејска поставка у њему никада није могла да надомести аутентичност логорских објеката и целог комплекса, укључујући масовна стратишта у Доњој Градини. Најновија меморијализација овог логора у Републици Хрватској изазвала је велике контроверзе пре свега због чињенице да се у индивидуализацији жртве изгубила њена припадност одређеном колективитету (националном, односно „расном“) иако је управо то био разлог страдања највећег броја заточеника. Такав приступ треба посматрати као део ширег тока ревизије историје Другог светског рата у Југославије и политике НДХ у чему логор Јасеновац има врло значајно место. ■■

У Архиепископији београдско-карловачкој Храм Живоносног Источника

Дуго Пударци нису имали своје молитвено место. Дуго, јер је од 1945. па све до 1990-их „читав крај био познат као јако упориште комуниста“.

Малено село Пударци са нешто више од 1200 становника, надамак Умчара, Гроцке, манастира Рајиновац, ни по чему се није издвајало од толиких успутних места у Србији. Сељани – углавном пољопривредници. Село у облику потковице са једном бензинском пумпом и две „главне улице“. Тек пре неку годину када се повратник из Шведске Живадин Пантелић упустио у „пекарске воде“, чуло се за Пударце.

Ипак, други је разлог зашто пишемо о овом месту, месту које је познато тек кроз шапат прича о бројним послератним тајним убиствима, преким судовима, ноћним укопима...

А дуго Пударци немају своје молитвено место. Дуго, јер је од 1945. па све до 1990-их „читав крај био познат као јако упориште комуниста“, како каже јереј Дејан Тодоровић родом из суседног села Дражањ, који је у Пударцима на парохији од октобра 2009. „Било је тешко, врата на кућама су остала затворена за нас, а много муке и бола носи овај крај, много тајни које треба исповедити и греха којег треба окајати...“ Професорка која своје пензионерске дане броји у Пударцима чува списак готово свих пострадалих (углавном су то били виђенији људи овог краја), који су заувек нестали у „непостојећим гробницама“ које су комунисти посејали овде, на само 40-ак километара од Београда. Списак „народних непријатеља“ стрељаних по ослобођењу је дугачак. Александар Душић, столар, Живко Вучковић, земљорадник, Драгутин Вукотић, земљорадник, Александар Јанићијевић, солунски борац, учесник битке на Церу и Колубари, Витомир Стојковић, бравар, Десанка Стојковић, трговац, Миодраг Пантић, свршени матурант...

Фотографије: <http://www.vere.gov.rs/>

Патријарх српски Г. Иринеј је након освештања храма, одликовао Орденом краља Милутина Живадина Пантелића из Пудараца, главног ктитора Цркве Живоносног Источника. Изградњу храма значајно су помогли и општина Гроцка, Сениша Митровић из Београда и други бројни дародавци.

„Тек од 90-их је постало мало боље“, каже отац Дејан, подсећајући да је и игуман манастира Рајиновац, Емилијан, на том списку.

„Са великим напором смо изградили нашу цркву, док је трајала градња служило се у Умчарима, а понекад и под ведрим небом“, каже о. Дејан.

Камен темељац за први храм у Пударцима положио је 2008. Митрополит Амфилохије, (тадашњи) Владика хвостански Атанасије је 2011. освештао звона, а на празник Живоносног Источника, 25. априла ове године, Патријарх српски Иринеј је освештао завршену и комплетно фрескописану Цркву Живоносног Источника. Пударци су добили једнобродну цркву (12,5 са 6,5 m) са шестоугаоним звоником без куполе у чијој су припрати, са леве стране, осликани Св. Ермил и Стратоник, хришћански страдалници који су, како се верује, погребени у суседном Брестовику. По благослову Његове Светости, фрескопис и иконостас су израдили Драган и Немања Марунић и Немања Станковић.

Снежана Крујниковић

Разговор са Његовом екселенцијом Константиносом Икономидисом, амбасадором Грчке у Београду

Амбасадор Републике Грчке у Србији г. Константинос Икономидис и Патријарх српски Г. Иринеј

ЕУ неће променити наш духовни идентитет

Разговарала Славица Лазих

Дипломатска каријера нашег саговорника почела је 1986. када је почео са радом у Министарству иностраних послова Грчке. После рада у дипломатским кабинетима министра иностраних послова Папуљаса и Самараса, био је члан савешне мисије Грчке у ЕУ, генерални конзул Грчке у Москви, министар савешник у Лондону, а у нашој земљи се налази већ пет месеци. Радо се одазвао позиву наше редакције да изнесе своје утиске о нашем народу, нашој Цркви и држави током крајкоштрајне дипломатске службе у Србији.

Амбасадор је обећао да ће о питањима на која овом приликом није дао одговоре говорити када проведне време у Србији – и надамо се да ћемо пред читоце у догледно време изне-

сти и одговоре на сва питања: колико ће интеграције отежати тврди став Србије о непризнавању једнострано проглашене независности КиМ; да ли ће Грчка остати при свом ставу да не признаје једнострано проглашену независност КиМ; колико нам може користити искуство Грчке која се оштро противи претварању Аја Софије у џамију у заштити наших светиња на КиМ који су заветни део српског духовног идентитета; какав је став Грчке у ваводу обележавања стогодишнице Првог светског рата и миграција око окривљавања Србије као виновника Великог рата; колико је јак црквени дух заједнице и заједништва у грчком народу, шта можемо да научимо једни од других.

Ваша екселенција, током обележавања годишнице Миланског едикта у Нишу, Патријарх српски Господин Иринеј уручио Вам је Орден Светог цара Константина. Шта то признање значи за Вас?

– Моје присуство на прослави 1700 година Миланског едикта, скоро одмах након мог доласка у Београд и предаје акредитива, било је за мене веома значајно искуство. Света Литургија у Нишу није оживела само наш славни византизам, да цитирам нашег великог песника Константина Кавафија, већ је представљала литургијско сабрање поглавара помесних Православних Цркава, јединство Цркве у обележавању једног догађаја одлучујућег значаја за духовни развој Европе. Милански едикт био је израз

суштине хришћанства: толеранције и поштовања човекове слободне воље, након вековног прогона хришћана. Управо та толеранција, то поштовање човекове слободе јесте и темељ савремене европске цивилизације, која је у својој основи хришћанска.

Наше земље, наше народе и наше Цркве везује традиционално вишевековно пријатељство и блискост кроз историјске, верске и културне везе и заједничке вредности два пријатељска народа. Има ли простора да се ти односи унапреде?

– Увек постоји простор и могућност за унапређење наших односа у областима које наводите. Оно што сматрам неопходним у том правцу јесте дубље међусобно познавање наших двају народа. У том смислу можда највише могућности пружа област културе. И поред све блискости којом су одређени односи између наших двају народа, морам да признам да не знамо много ни ми о културним дешавањима у Србији, али ни ви о грчком културном моменту. Због тога су са обе стране потребни преводи кључних дела књижевности, историје и културе, размена сликарских изложби, концерата итд.

У разговору са Патријархом српским Иринејем

Солун ће бити европска престоница младих у 2014. години. Да ли је то прилика за бољу сарадњу са младима из Србије?

– Та прилика је веома важна за младе у Србији и то из два разлога. Прво, јер ће посетити Солун, град у којем се може чак и данас осетити пулс Византије, грчке средњовековне културе, која је неодвојиви елемент нашег заједничког духовног идентитета. Друго, моћи ће да увиде могућности које Европска унија пружа младима, какво ће бити место младих у њој, што је веома важно за вашу земљу, која је започела приступне преговоре. С тим у вези и судећи по нашем искуству, посебно морам да нагласим

да пријем у Европску унију не доноси мењање духовног идентитета народа.

Од првог јануара ове године Грчка је преузела шестомесечно председавање Савету министара ЕУ. Колико ће се Грчка залагати у промовисању приступних преговора са Србијом?

– Грчка је одувек била најгласнији и свесрдни поборник пријема Србије у ЕУ. Грчко председавање је добар стицај околности за унапређење процеса интеграције Србије.

Какви су Ваши утисци о нашем народу, нашој Цркви и држави током дипломатске службе?

– Моји први утисци су веома позитивни, налазим да као народи имамо доста заједничких карактеристика, а наравно повезује нас и православље. Значајну улогу у друштвеном животу двају народа има Црква. Дозволићете ми, међутим, да се поново осврнем на ово питање у неком каснијем моменту, јер сам у вашој лепој земљи тек пет месеци и сматрам да имам још много тога да видим и научим о Србији и њеном народу. ■■

На отварању изложбе „Грчка у свести и срцу српских сликара“ у Великој галерији Дома Војске Србије, 16. априла 2014. године (фото: <http://www.mod.gov.rs/>)

Прва трибина Одељења за дијалог у култури Архиепископије београдско-карловачке

Ars christiana

– преображај ранохришћанске уметности.

Да ли постоји аутентична хришћанска уметност?

Прва трибина Одељења за дијалог у култури Архиепископије београдско-карловачке одржана је 2. априла 2014. године у Римској дворани Библиотеке града Београда. Трибина је носила назив „Ars christiana – преображај ранохришћанске уметности. Да ли постоји аутентична хришћанска уметност?“ Учесници трибине су били: проф. др. Михаило Милинковић, са Одељења за археологију Филозофског факултета у Београду; Велибор Мартиновић дипл. археолог и дипл. теолог; и Стеван Јовановић дипл. теолог.

У готово сасвим испуњеној дворани, приликом отварања трибине, медијатор Ана Новаковић, дипл. теолог и члан Одељења за дијалог у култури, поздравила је предаваче и публику.

Том приликом Новаковићева је говорила о задацима и циљевима, структури и правцима деобања Одељења, а нешто ближе и о циклусу „Рано хришћанство и уметност“, након чега је дала реч предавачима.

Као предуслов разумевања услова под којима настаје и у којима се развија ранохришћанска уметност, Велибор Мартиновић је представио историјско-политичке околности прва четири века Римске државе, посебно обративши пажњу на римску верску политику. Након општег увида, било је речи о промењивости римске верске политике према хришћанима, која се кретала од непостојања посебне заинтересованости за хришћанску заједницу, преко локалних, до систематских прогона. Трећи век је истакнут

као најкритичнији за хришћанство, али и за, како се касније испоставило, опстанак самог Римског царства на његовим традиционалним (паганским) основама. На крају свог излагања Мартиновић се осврнуо на

просторе Илирикума, а посебно на значај Сирмијума као политичког и религијског центра Доње Паноније; чиме је поставио основу за излагање проф. др. Милинковића.

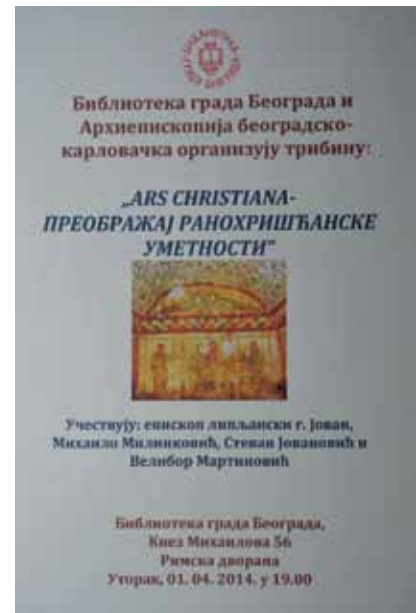

Излагање о материјалним остацима раног хришћанства у Србији проф. Милинковић је почео са кратким освртом на метод и поље истраживања којим се археологија, уопште као наука, бави; поредећи је са историјом и историјом уметности. Главни део предавања професор је почео са освртом на остатке темеља ранохришћанских храмова у Сирмијуму, објашњавајући основне типове ранохришћанских храмова са наших простора. Говорећи о остацима утврђене палате и базилика некадашње Ромулијане, професор је истакао неколико важних карактеристика геофизичких метода истраживања, чијом применом је откривен комплекс цркава у непосредној близини зидина Ромулијане. Материјалним остацима у Царичином граду је поклоњена посебна пажња. Сlike темеља и тродимензионални приказ базилике на акропољу са атријумом и крстионицом уз коју је некада стајао епископски двор, дочарале су приказ једног од најзначајнијих архе-

олошких налазишта у Србији. Преко града на Јелици и врхова Копаноника, на којима се на висини од 1800 метара надморске висине налазе трагови храма са мозаичким подом и фрескама, проф. Милинковић се кратко осврнуо на остатке неколико сеоских храмова широм Србије, да би своје излагање завршио приказима остатака ранохришћанских гробница, полијелеја и реликвијара са разних археолошких места у нашој земљи.

Наведши неколико праваца инкултурације хришћанства у многобожачки свет Римског царства, Стеван Јовановић је говорио о значају ликовних трагова раног хришћанства, који, поред писане баштине, сведоче о вери раних хришћана и њиховом односу према паганској култури уопште. Говорећи о конкретним примерима инкултурације хришћанства у позноантичку ликовну уметност, Јовановић је нагласио да се тај процес може најбоље пратити у уметности гроба – живопису на зидовима и таваницама катакомби, као и на саркофазима. Истакнуто је да су најчешће представе ранохришћанске уметности: Пастир добри, који на леђима носи нађено јагње; Пророк Данило у јами са лавовима, који у позноантичкој

Фотографије: Библиотека града Београда

уметности симболизују силу и снагу неизбежне смрти; Пророк Јона у трилогији – бацање у море, избацивање на обалу и одмарање у хладу тикава, као својеврсна представа смрти, васкрсења и рајског мира. Од светотајинских ликовних представа најчешће су представе Евхаристије, која се углавном приказује заједно са чудесним умножењем хлебова и рибе, као и представе крштења са печачем у близини крштаваног.

Након наведених излагања уследила је дискусија која се кретала у правцу разумевања разлога за непостојање материјалних трагова о постојању хришћанске уметности у прва два века после Христа.

На крају треба закључити да је трибина испунила очекивања организатора и тематски и организационо. Гости и учесници су отишли задовољни уз коментаре да су заиста имали прилике да доста науче. Посебну захвалност на позиву за учешће и задовољство поводом тога, изразио је професор Милинковић, који је остао отворен за даљу сарадњу са Одељењем за дијалог у култури АЕМ.

Стеван Јовановић,
д-р. теол.

– Теологија и наука у дијалогу (3) –

Између космологије и теологије

Прошореј Александар Михаиловић

– Од Великог праска до космичке Литургије –

Сви Фридманови модели слажу се у следећем:

У неком тренутку у прошлости, пре око 13 милијарди година, удаљеност између галаксија је била равна нули. У том тренутку, када су густина васионе и закривљеност простор-времена биле бесконачне, из једне бесконачно мале и бесконачно густе тачке (из сингуларитета) настао је свемир догађајем названим – Велики прасак (Big Bang). Хаблово откриће ширења галаксија дало је овом моделу искуствену основу. У овој тачки (сингуларитету) нису важили природни закони (закони физике), јер су применљиви само за равно и хомогено простор-време, које је у сингуларитету бесконачно закривљено, те је изведен закључак да је време почело Великим праском, пошто је бесмислено било питати се шта се догађало пре Великог праска. Из опште теорије релативности (Ајнштајн, 1916) Фридман је извео модел нестационарне васионе која се шири, што су потврдили Пенроуз и Хокинг 1970, сматрајући да је сингуларитет морао да постоји, тј. да је васиона почела да постоји од Великог праска.

Знатно касније, научници су закључили да је квантна механика у могућности да опише догађаје у почетку, јер је проучавала бесконачно мале димензије, што је водило допуњавању опште теорије релативности теоријом микрокосмоса и наговестило рађање јединствене теорије свега или велике обједињујуће теорије (квантне гравитације), која би

коначно дала одговор на питање – зашто уопште постоји васиона или зашто уопште постоји нешто, а не ништа. Пре ње, класична Њутнова теорија гравитације допуштала је да васиона или има почетак у простору и времену или је постојала одувек, док је Ајнштајнова општа теорија релативности говорила да васиона има почетак у сингуларности.

Концепција експандирајуће васионе, коју је најпре подржао Хокинг, није искључивала Бога – Творца, међутим, касније је управо он (Стивен Хокинг), користећи квантну теорију гравитације, предложио модел самосвојне васионе која нема сингуларитет, која је коначна и без граница (попут коначне неограничене сфере), која одувек постоји и једноставно јесте – што све искључује Бога. Ову хипотезу Хокинг је изложио у Ватикану 1981. г. на заједничком скупу научника и теолога.

Но, обједињена теорија квантне гравитације тек допушта да је васиона таква (самосвојна), а уколико и укључује Бога, она му додељује избор физичких закона који већ постоје и по којима се васиона влада, али не и само твораштво Божије као такво. Дакле, тек са квантном теоријом гравитације отворила се могућност да простор-време буде коначно и безгранично, те да нема почетка нити створености васионе. Према Карлу Поперу, можемо бити сигурни да је нека теорија, чак и ова, ваљана тек онда када се експериментом може потврдити; до тада она је још увек хипотетична.

Са друге стране, теорија Великог праска, која уводи почетак васионе и тиме имплицитно укључује Творца, такође није експериментом потврђена, мада није ни оповргнута – једноставно, остала је на снази. Овде прескачемо друге космолошке моделе, попут оних који произлазе из првог Фридмановог става о низу сукцесивних васиона које после периода ширења прелазе у фазу скупљања до сингуларитета, да би новим Великим праском из њих настале нове васионе, и тако у бескрај, са понављањима. Такав модел би импликовао поликосмизам, односно постојање једног мегакосмоса који стално у себи рађа нове космосе, од којих је један и овај у којем смо.

Наведимо и да су модели Лифшица и Халатникова покушали да избегну Велики прасак, мада на начин супротан Хокинговом, међутим, ни они нису издржали научну критику. Коначно, постоје и други модели, као рецимо: Де Ситеров (1917), Каснеров (1921), Геделов (1945) и Леметров или Робертсон-Вокеров (1927), који су коначно утемељили теорију Великог праска. Све ове теорије су математички гломазне, сложене и за лаика неразумљиве, те смо их овде прескочили.

„Антропички принцип“ између космологије и теологије

На питање како је настала васиона наука даје одговор у неколико модела, од којих је најприхватљивији модел експанди-

рајућег космоса из бесконачно закривљеног простор-времена и бесконачно густе тачке у којој не важе општи физички закони. Овај инфлаторни модел (васиона се шири, изотропна је и хомогена) упућује на чињеницу да је Бог иницирао и интервенисао „споља“, те Га укључује у стварање. Простор-време и читава васиона имају границу или почетак. Шта је било пре, није могуће сазнати. Стивен Хокинг, са друге стране, сматра да је замишао о коначном али безграничном космосу (који је самосвојан и који постоји одувек, нестворен од Бога), ипак, само претпоставка, јер таква теорија не може дати предвиђања која се поклапају са налазима посматрања, мада је он присталица таквог модела.

На питање зашто васиона уопште постоји (и зашто постоји баш таква какву је ми видимо) у науци нема јединственог одговора. Тек би можда, према Хокингу, будућа целовита теорија или велика обједињујућа теорија (о којој је сањао Ајнштајн, а сада и Хокинг) била подлога за разумевање разлога постојања нас и васионе. Експлицитно, Бог још није „избачен“ из космологије. Ствар је вере научника хоће ли га укључити у стварање или не.

Ипак, у последње време у науци је понуђена – као одговор на питање зашто видимо васиону онакву каква јесте – хипотеза која тврди да је таквом видимо зато што постојимо. Прецизније речено, васиону видимо каква јесте јер не бисмо, да је другачија, били овде да је посматрамо. Заправо, постављен је „антропички принцип“ у космологији, који за разлог стварања васионе узима претпоставку по којој Бог ствара свет Великим праском и на његовом почетку поставља такве параметре (физичке законе) са циљем да се уз помоћ њих створе одговарајући даљи услови потребни за формирање и настанак живота, те на крају и самог човека. При-

мера ради, да је Бог створио електрон са мало другачијим електричним набојем, то би довело до сасвим другачијих међучестичних односа, који би формирали сасвим другачију васиону, и у њој не би било услова за настаanak живог света и човека. Дакле, одабрани су баш такви почетни физички услови и закони (услед безброј других могућности) који би на крају еволутивног процеса формирали услове за настаanak живота и човека.

Постоји слаби и јаки „антропички принцип“, а њих нећемо детаљно образлагати, мада је важно истаћи да оба уводе у космологију питање разлога и циља стварања света, објашњење смисла постанка космоса, те тако уводе у физику и антропоцентричност.

Укратко, по слабом „антропичком принципу“, од свих параметара космоса највероватнији су они који доводе до настанка живота и човека. Јаки принцип објашњава да космос мора имати такве особине какве би у једној фази његовог живота омогућиле настаanak живота и човека. Овим принципом је уведена контратеза коперниканском обрту, али и питање смисла, којим се нису много бавили научници. Космотелијски проблем и телеолошки принцип поново улазе у науку отварајући питање: није ли ипак човек разлог и циљ стварања света? Од Коперника до наших дана, антропоцентричност је увелико избегавана управо измештањем Земље из центра васионе, што је довело до огромног напретка науке, док се наведеним принципом, изгледа, уводи нова парадигма. Сходно реченом, закључимо о „антропичком космолошком“ принципу

следеће: Бог је створио космос, рецимо богословски, из небића у биће, поставивши управо природне законе такве какви су, те затим баш такву динамику инфлационе васионе и односе у честицама са међудејством сила (гравитационе, електромагнетне, слабе и јаке) са циљем да, када се стекну услови, створи човека, ради којег је све то и започео.

Наравно, многи се, оштро критикујући „антропички принцип“, са овим не слажу, попут С. Хокинга и присталица нехомогених, плуралистичких или стохастичких космолошких модела, као и сви антикреационисти. Они одбацују првобитни сингуларитет и Божији уплив, али тиме што та хипотеза („антропички принцип“) ипак постоји као могућност, отвара се простор за дијалог са теологијом на један потпуно нови начин, ослобођен схоластичко-апологетско-креационистичког приступа.

– наставиће се –

Разговор са Срђаном Сремцем, протестантским теологом

Религијски одговор на зависност

Разговарао Блајоје Панићелић

Не мислим да је чудно да се теолози, а поготово теолози „практичари“ баве друштвено релевантним темама, а тема зависности је свакако једна од њих.

Срђан Сремац, протестантски теолог млађе генерације, недавно је докторирао на престижном Врије универзитету у Амстердаму на тему „Зависност и духовни преображај“; након одбране докторске дисертације наставио је постдокторске студије на истом универзитету. Објавио је четрдесетак чланака, четири ауторске књиге и приредио неколико зборника. Тема којој посвећује највећу пажњу јесте улога религије у рехабилитацији болести зависности, што смо њој посветили и највећи део овог разговора.

У досадашњем раду примарни фокус ваше пажње био је феномен зависности. У нашој средини је помало несвакидашње да се теолози баве том темом, и то на начин на који Ви то чините. Реците нам нешто више о мотивацији да се бавите њоме и методама које користите у истраживању.

— Не мислим да је чудно да се теолози, а поготово теолози „практичари“ баве друштвено релевантним темама, а тема зависности је свакако једна од њих.

Моје истраживање је резултат интересовања за праксу која је започета крајем деведесетих година XX века, а посебно се развила у последњој деценији на простору Србије и региона. Наиме, реч је о реконвалесцентима који су помоћ пронашли у рехабилитационим центрима који се боре са проблемом зависности (најчешће хероинске и зависности од психоактивних супстанци) и свој програм заснивају на религијским уверењима. Тако је почетком 2000. године отворена прва протестантско-еванђеоска комуна под називом „Раскршће“.

Након тога, појавиле су се и друге комуне: „Рето центар“, Центар за психосоцијалну рехабилитацију и ресоцијализацију оболелих од болести зависности „Земља живих“, који ради у склопу манастира Ковиљ, потом Духовно рехабилитациони центар „Црна Река“ и др. Такође, у медијима велику пажњу изазвао је скандал везан за брутално насиље (и убиство) које се у окриљу центра „Црна Река“ примењивало према оболелима од зависности. Иако овај догађај није до краја испитан, јавност је остала ускраћена за многе одговоре и објашњења. С обзиром на то да је друштво донекле упознато са радом оваквих центара, и даље остаје нејасно на који начин религија помаже реконвалесцентима у процесу рехабилитације. Због свега наведеног сматрао сам да је право време да се о овој теми да академски допринос.

У настојању да схватим везу трауматских доживљаја, зависности и духовности у свом истраживању користим *наративни приступ*, усредсређујући се на *сведочанства* верског обраћења или преумљења бив-

Срђан Сремац објавио је четири ауторске књиге:

Addiction and Spiritual Transformation. Münster: LIT Verlag, 2013.
Svet i Sveto: Odabrani teološki eseji, (коаутор С. Беук), Beograd: Otačnik, 2013.
Zavisnost, religija i identitet, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci – Novi Sad, 2012.
Fenomenologija konverzije, CEIR, Novi Sad, 2007.

Приредио је шест зборника радова:

Topić, M. i Sremac, S., *Europe as a Multiple Modernity: Multiplicity of Religious Identities and Belongings*, Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2014.
 Sremac S., Knežević, N., i Valić-Nedeljković, D., *Religija, mediji i nasilje*, Beograd: Otačnik, 2013.
 Sremac, S., Knežević N., i Grozdanov Z., *Opasna sjećanja i pomirenje*, Rijeka: Ex Libris, 2012.
 Knežević, N., Sremac, S., i Golubović, G., *Demitologizacija religijskih narativa na Balkanu*, Novi Sad: CIRPD, 2012.
 Kuburić Z., Sremac, S. i Beuk, S., *Religijska imaginacija i savremeni mediji: medijizacija religije i/ili religijacija medija*, CEIR, Novi Sad, 2010.
 Kuburić, Z. i Sremac, S., *Konverzija i kontekst*, CEIR, Novi Sad, 2009.

ших зависника. У том смислу на преумљење гледам као на прототип духовне обнове који радикално мења обраћеникова верска уверења и постаје стожер обнове живота реконвалесцената. Сам појам преумљења указује на духовни преображај, као и на формирање и (ре)креирање религијског идентитета. Користећи наративну перспективу, зависност, пре свега, видим као онтолошку кризу која представља биографску дезорганизацију, у којој су угрожени односи између тела, ума и свакодневног живота. Наш идентитет је пре свега наративни идентитет. Стога, снага искуства зависништва позива да дубље размислимо о значењу нечијег идентитета. Због свега реченог зависност можемо да посматрамо као стање кризе у коме зависник мора изнова да дефинише своју биографију, односно да обезбеди наративну стабилност. Доживљај зависности је снажан и захтева

дубоко промишљање смисла и идентитета.

Да ли религиозност може да допринесе рехабилитацији зависника? Ако може, како (најчешће) изгледа тај процес? Ако се не варам, Ви сте радили и нека емпијска истраживања, тако да Вам је то презентно.

– Религиозност је данас препозната као кључни фактор у рехабилитацији зависника. Пре свега треба истаћи да научна литература снажно подржава позитиван допринос религиозности и духовности телесном и менталном добру лечених зависника – смањењу психопатологије, побољшању емоционалне стабилности и бољем суочавању са проблемима. Нека емпијска истраживања показују да повећана религијска активност сузбија зависност и да може да буде средство лечења. Неке комплексније студије уочавају да су зависници изра-

Рехабилитациони центар „Земља живих“, који ради у склопу манастира Ковиљ је данас препознат као један од најбољих религијских програма у Србији.

женијег религиозног живота ментално здравији од оних који то нису. Управо би зато требало користити духовност и религиозност у процесу лечења зависника, јер им ове димензије дају више снаге за стресне ситуације и боље се носе са животним тешкоћама. Треба такође истаћи да у данашњим истраживањима углавном доминира став да је зависност болест. Сматрам да овај приступ у себи крије опасност апсолутизације једног аспекта проблема зависности, што искривљује укупну слику ове стварности. Сматрам да је боље развити свеобухватну теорију зависности која у себе укључује, не само биомедицинске, психолошке и социокултуролошке факторе, већ и духовност појединца.

Недавно сте докторирали на Врије универзитету у Амстердаму. Која је била тема Ваше дисертације, и који су кључни резултати до којих сте дошли у том раду?

– У својој студији бавио сам се односом духовне обнове и зависности. Овој изузетно сложеној проблематици приступио сам из интердисциплинарне перспективе, где сам покушао холистички да повежем различите научне приступе – од медицине, социологије, психологије, па све до теологије. Такође, покушао сам да одговорим на питања попут: где је место и улога религије у третирању болести зависности; да ли религија уопште може да одговори на изазове ове

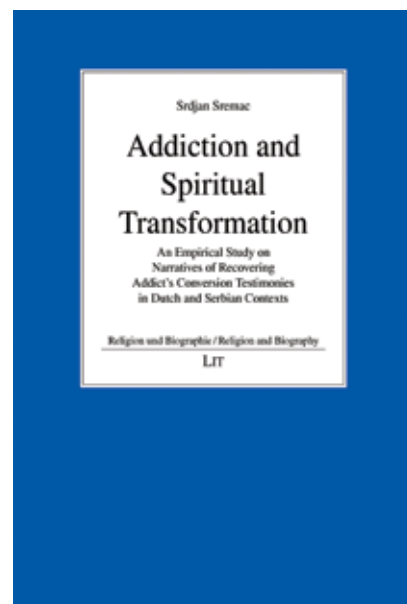
болести; да ли религија представља нову „зависност“ или је она, пак, само супституција; како процес конструкције наративног идентитета узајамно делује на специфичну област процеса преумљења; може ли искуство духовног препорода једног појединца допринети стварању/конструкцији наратива „новог живота“. У свом емпиријском истраживању компаративном анализом сам упоредио два контекста, наиме Србију и Холандију, укључујући узорак имиграната у Холандији, углавном са Кариба и северне Африке. Покушао сам да сагледам утицај друштвеног и религијског контекста у конструкцији сведочанстава обраћења бивших зависника, као и утицај друштвеног контекста при развијању зависности.

Докторску дисертацију сте већ публиковали на енглеском језику?

– Да, књига је објављена код немачког издавача ЛИТ ферлаг (LIT Verlag). Скраћена верзија је објављена код нас 2012. године у издању Издавачке књижарнице Зорана Стојановића из Новог Сада. Наслов српског издања је *Зависност, религија и идентитет*.

Да ли сте упознати и, ако јесте, како оцењујете рад центара за рехабилитацију који раде под покровитељством СПЦ?

– Харитативна делатност је један од најбитнијих аспеката живота Цркве и мислим да раде праву ствар. На пример, ре-

хабилитациони центар „Земља живих“, који ради у склопу манастира Ковиљ је данас препознат као један од најбољих религијских програма у Србији. Охрабрујуће је видети да се програми добро развијају, а потреба је, нажалост, велика.

Недавно сте учествовали у раду 10. скупштине Светског савета цркава; какве сте утиске понели из Кореје?

– Ја сам учествовао у Глобалном екуменском теолошком институту који је био део 10. скупштине Светског савета цркава где су се углавном разматрале постколонијалне теологије, а на самој Скупштини сам учествовао као посматрач. Искрено говорећи, на Скупштини се није разматрало о неким новим еклесијалним изазовима, углавном су се чуле добро познате теме као што су помирење, правда, екуменски дијалог и сл. Ово су свакако битне теме, међутим, о неким горућим питањима као што су имиграција, питање хомосексуалности међу хришћанима се могло чути само на маргинама Скупштине. ■■

Семинар „Катихизис некад и сад: оригинални текст у настави православног катихизиса“, Зајечар, април 2014.

Семинар за вероучитеље

Желећи да омогући континуитет сталног стручног усавршавања вероучитеља из стручних области, а ослањајући се на своје деценијско искуство у раду са вероучитељима и на катихизацији ученика основних и средњих школа, чланови Одбора за просвету и културу Епархије браничевске, са благословом председника Одбора Епископа пожаревачко-браничевског Г. Игнатија, за школске 2012/2013. и 2013/2014. године акредитовали су три програма стручног усавршавања.

На позив Одбора за веронауку Епархије тимочке и са благословом Епископа тимочког Г. Јустина, чланови Одбора за просвету и културу Епархије браничевске су за активне вероучитеље на територији Тимочке епархије одржали један од акредитованих програма стручног усавршавања запослених у образовању под називом „Катихизис некад и сад: оригинални текст у настави православног катихизиса“. Програм је у Каталогу републичког Завода за унапређивање образовања и васпитања заведен у област друштвених наука под редним броје 180.

На почетку рада семинара Епископ Јустин се обратио гостима – предавачима и учесницима – вероучитељима. Владика је изразио радост што се указала прилика да се састане са вероучитељима, али најпре да служи Свету Литургију тог дана у Зајечару и да се сви заједно причесте. Указао је на Евхаристију као извор хришћанског идентитета и сваке службе, па и службе катихете. Подсетио је да се за мисију наше Цркве кључни догађај десио када је 2001. воспостављена настава веронауке у школама на територији Републике Србије, у чему је и сам учествовао. Владика је нагласио да вероучитељ треба да сведочењем, својим животом, а не толико наметањем информација, пренесе деци дар Божији, који нам је Христос донео. Али да би то постигао, вероучитељ треба да је утемељен у црквеном животу. Као такав, он ће, не само деци, већ и колегама професорима нудити избор једног новог начина живота.

При крају, Владика тимочки је пожелео срећан рад учесницима семинара, са циљем да у духу заједнице разреши многе дилеме и нађу заједнички пут у дефинисању веронауке као кључне просветне реалности у нашој Цркви.

По завршетку уводног обраћања Епископа, аутор семинара протођакон Златко Матић осврнуо се на техничке детаље семинара.

Своје излагање је затим започео анализирањем етимологије речи „катихизис“, а затим и излагањем историјског прегледа улоге катихизиса у животу хришћанске заједнице првих векова. Као узор литургијске катихезе предочене су Катихезе Св.

Кирила Јерусалимског, настале у „златном веку патристике“. Протођакон Златко је у основним цртама представио актуелно и неопходно штиво догматског и евхаристијског богословља, које је садржано у Катихезама јерусалимског оца Кирила, а које би могло да представља потку нашег данашњег катихетског рада, нашег сведочења евхаристијског сусрета са Господом и његовим ближњима.

Након анализе литургијског катихетског богословља овог светог пастира, аутор је извршио педагошко-догматску синтезу и упоредио те ставове са савременим планом и програмом православног катихизиса за основну и средње школе, који се примењују у верској настави у Србији. Наиме, актуелни план и програм православног катихизиса, који је методолошки, садржајем и циљевима у потпуној сагласности са изворним, светоотачким визијама катихизације, обавезује предавача да указује на литургијско искуство будућег Царства, као и на циљ да ми и сва твар прерастемо у космичку Литургију Царства небеског. Као закључак, предавач је вероучитељима поново нагласио сотириолошки значај њиховог позива: садржај и циљ катихеза IV и XXI века је исти – бесмртност катихумена, односно ученика.

Будући да је циљ веронауке као изразито литургијске катихезе недовољно схваћен, нажалост, у свим структурама пројекта веронауке, његово представљање је и на овом семинару провокативно деловало на развој позитивне дискусије и доношење заједничких закључака, али и на стварање жеље за даљим сусретима овакве врсте.

Извор: veronauka.sabornost.org

Положај детета у Цркви (11)

Црква као субјект васпитања

Ивица Живковић

Може се говорити о општој одговорности васпитавања у Цркви, где се уместо сведочења и примера појединаца пажња усмерава на целокупно црквено искуство

У јавном говору и публикацијама о Цркви често долази до пометње између исказа о томе шта Црква јесте, шта би она могла да буде и шта би требало да буде. Разликовање ових типова тврдњи нарочито је важно када је реч о Цркви као субјекту васпитања. Да ли је Црква та која васпитава нашу децу? Да ли људи у Цркви могу наћи истинско руковођење, духовну исхрану и заштиту од зла?

Односи у Цркви

Одговор на ова питања свакако би требало да буде потврдан за оне који верују. Међутим, у Цркви мора да се манифестује оно о чему се говори. Није важно само слово проповеди; важно је и колико се та реч на делу посвеђује. Другим речима, битно је шта Црква као субјект васпитања заиста јесте. Такође, важно је колико људи у тој заједници налазе регулативно начело за своје мисли, претпоставке и убеђења. Овакав приступ умногоме одговара актуелном заокрету од претежно етичког ка претежно онтолошком наглашавању ствари у православној теологији.

Треба озбиљно узети у обзир постојеће односе у Цркви. Ово је норма која важи не само за новије генерације хришћана. Још од апостолског времена квали-

тет заједништва у Цркви био је тема од животне важности, која се тицала саме могућности спасења. Евентуалне појаве лицемерја и самообмане свагда су доводиле у питање истинитост нечије вере. Вера треба да буде извор вредности и снага за живот. Са друге стране увек прети духовна немоћ појединаца који сами себе искључују из општења са ближњим. Дошавши споредним путевима до позиција одлучивања, они, по јеванђелским речима, сами „не улазе, нити пуштају да уђу они који би хтели“ (Мт. 23, 13). Шта у том случају остаје од васпитања?

Шта је делотворно

Смисао поштовања црквеног поретка зависи од духа саборности који се у њему огледа. Према системском приступу, догађај Цркве остварује се као слагање односа у њој: односа са Богом, односа између ближњих и односа заједнице верних према тварном свету. Неки правци у савременој науци захтевају да се приликом посматрања људи демистификују унутрашњи мотиви и да се превазиђу ограничења настала на основу индивидуалистичког приступа у психологији. Сагласно овим тенденцијама може се указати нова пажња подручју људских

односа, што важи и за односе у Цркви – без бојазни да ће на тај начин бити нарушена тајна божанског дејства.

Системско испитивање односа у једној људској заједници има за циљ да открије шта у тим односима функционише, шта по којим мерилима и под којим условима показује истинску делотворност. Овај аспект истине о Цркви изузетно је важан када је у питању одговорност хришћанског служења уопште, а посебно одговорност хришћанског педагошког старања. Не ради се о негирању унутрашњих чинаца – значај аутентичности човекове вере и даље остаје пресудан. Реч је о познавању тачног међусобног утицаја између унутрашњег и спољашњег, које спречава да се на основу приче о нечијим чистим намерама изгуби из вида стварни смисао односа који стоји иза њих.

Потреба духовног старања

Црква се у том смислу може посматрати као скуп одређењих односа, од којих неки могу имати васпитно значење. Свака породица и свака црквена заједница представљају одређене структуре чији су елементи људски односи. Такво разматрање Цркве је бого-

словски инспиративно, јер се православно богословље првенствено бави могућностима пројаве божанске благодати у људским односима. У том погледу може се говорити о општој одговорности васпитавања у Цркви, где се уместо сведочења и примера појединаца пажња усмерава на целокупно црквено искуство. Тада се Цркви као заједници приписује одговорност васпитача, док се личност детета и човека налази у положају ученице.

Савремени теоретичари комуникације критички преиспитују сваки директивни облик опхођења између људи. Тако се последњих деценија све више говори о недирективној психотерапији, недирективном саветовању, чак и недирективном, антиауторитарном васпитању. Међутим, директивност у односима не мора се увек доводити у везу са ауторитетом и насилем. Духовно старање над људима је потреба и одговорност одраслих, пре свега црквених старешина, а у том старању је и смисао црквеног благослова. Руковођење ближњих и деце саставни је део ненасилног хришћанског општења у односима откривене и пројављене божанске љубави. Појединци се могу из различитих разлога изјаснити ненадлежним за обављање службе управљања, чак и васпитавања деце, али се та неспособност не може правдати идеолоγιјом ненасиља.

Приопштавање Христу

Субјективитет Цркве у васпитању важно је засновати на христолошком елементу њеног бића, не на животном искуству старијих. У Цркви се догађа приопштавање људи догађају оваплоћеног Христа, који је Земља Живих и простор духовног живота. Другим речима, то је давање нетварних божанских енергија човековом бићу. Удео

људског делања у том процесу је подвижнички. Зато су свети оци Цркве описивали православно педагогију у терминима практичне врлинске философије, а не као технологију васпитних делатности. Одговорност духовног руковођења у Цркви има педагошки учинак, али је оно несводиво на дужности васпитања. Есхатолошко вредновање и прихватање човека и детета у Цркви услов је његовог даљег хришћанског усавршавања.

Управо се и једино у христолошком елементу православне еклисиологије васпитање доживљава као дејство Светог Духа, увођење човека и детета у односе божанске љубави. Литургијско васпитање Цркве захтева остварење богочовечанског садејства. О њему се може

говорити под условом целовитог разумевања литургијског живота Цркве. Дете стиче идентитет правоверног узимањем удела у заједници верних. Оно учи не само путем интелекта, већ пре свега употребом чула. Отуда је за службу поучавања важна виталност и конгруентност црквене заједнице, као и приступачност црквених обреда, симбола и прича. Осим на пољу речитости, црквено васпитање и социјализација одвијају се и у симболичкој (изобразитељној) и свештенодејственој димензији. Хришћански развој личности незамислив је без ступања појединца у односе са заједницом Цркве и симболима који је описују.

*У следећем броју:
Право на благодат*

Ходочашће библијским светилиштима

Ветилъ

— први део —

Јован Блајојевић

Ветилъ својом историјом представља својеврсну илустрацију величине и пропадања јеврејске државе, пре свега Израиља

Ветилъ је један од најзначајнијих градова на подручју древног Ханана. Удаљен је око 16 km од Јерусалима. Остаци Ветилъа откривени су током археолошких ископавања која је 1934. год. водио знаменити В. Ф. Олбрајт [W. F. Albright]. Олбрајт је закључио да је овај град био готово непрекидно настањен током 20 векова, почев од 21. в. пре Хр. Први пут је разорен током раног бронзаног доба. Варош је обновљена у периоду касне бронзе, али је поново разорена у 13. в. пре Хр. Нагореле цигле из овог периода сведоче о снажном пожару који је вероватно био последица израиљских освајања. Чини се да су израиљски освајачи имали савезнике у самом граду. Израиљци су обновили и населили град. Освајање Ветилъа које се спомиње у Судијама није потврђено археолошким налазима (Суд. 1, 22–25), али наведени стихови можда говоре оближњој вароши Ај која је служила као привремена тврђава Ветилъа. Археологија је потврдила да се унутар градског комплекса налазио значајан храм. То је у складу са схватањем да је Ветилъ био ванредно важно култно средиште. Историја тамошњег култа се, према библијским списима и археолошким налазима, окончава вавилонским освајањима. Град је обновљен по повратку из вавилонског ропства,

пет векова касније су га унишtile Веспасијанове чете. Ветилъ, својом историјом, представља својеврсну илустрацију величине и пропадања јеврејске државе, пре свега Израиља.

Ветилъ у доба праотаца

У наратији о праоцима Ветилъ се најпре повезује са праоцем Авраамом. Он се ка Ветилъу упутио после подизања олтара у Сихему. Друго предање ову локацију повезује са праоцем Јаковом који се ту задржао бежећи из Ханана у Месопотамију. Страхујући од гнева превареног брата Исава, Јаков је у Ветилъу заноћио ставивши камен поред главе (вероватно као приручно оружје). У току ноћи уснио је импресиван сан (Пост. 28, 10–15) о лествама или степеницама које повезују небо и земљу. На вр-

ту у тегобним данима који су били пред њим. Јаков је био задивљен теофанијским сном и ово место је препознао као *кућу Божију* (Пост. 28, 16–17). На савезна обећања Јаков је одговорио заветујући се на материјалне обавезе према овом светилишту и јахвистичком култу уопште, као и на монолатријску верност Јахвеу (Пост. 28, 18.19). Праотац Јаков је заветна обећања потврдио *уздицањем камена* и његовим освећењем поливањем уља. Заветовао се да ће тај камен *бити кућа Божија* (Пост. 28, 20–22) уколико му Јахве омогући да се у здрављу и миру врати у земљу коју је обећао његовим оцима.

Овај догађај је добио обимну разраду у постбиблијским предањима јеврејског народа. Ветилъ се у неким од њих препознаје као *џуџак* тј. *центар свети*. У другим предањима се говори да је посвећени камен Ветилъа постао темељац Соломоновог храма. Уколико се овај догађај сагледава у историјско-културолошким оквирима древног Оријента, јасно је да се у њему рефлектује древни

Ветилъ је у време када је у њему заноћио праотац Јаков, већ био значајно култно место – у складу са Јаковљевим речима: „Зацело је Господ на овом месту, а ја не знах... како је страшно место ово! овдје је доиста кућа Божја, и ово су врата небеска“ (Пост. 28, 16.17).

култ *светој камена*. Он је био веома присутан у области Ветилъа, па и широм библијског древног Оријента. Неки коментатори сматрају да је Ветилъ у време када је у њему заноћио праотац Јаков, већ био значајно култно место. То је у складу са библијском наратијом

Триптих: Преображење Господње (у средини), Јаковљево рвање са Богом (слева) и Лествица Јаковљева – Јаковљев сан у Ветиљу (здесна), рад иконописца Ајдана Харта (извор: aidanharticons.com)

у којој је место са тим називом познато још из приповести о праоцу Аврааму, као и са Јаковљевим речима: „Зацело је Господ на овом месту, а ја не знах... како је страшно место ово! овдје је доиста кућа Божја, и ово су врата небеска“ (Пост. 28, 16.17). Ово је исказ којим праотац Јаков признаје исправност локалног веровања да је Ветиљ сакрални простор.

Особеност овог култног центра била је, према овим ауторима, у живом, односно сакралном, камењу. Таквом камењу је приписивана магијска моћ и оно се сматрало предметима у којима обитавају богови. То би могла да буде позадина наведених речи праоца Јакова. Реч која се у оригиналном језику користи за камен који је Јаков осветио била је уобичајена ознака за култне предмете за које се веровало да су божанског порекла или обитавалиште божанства, слично Ћаби. Други су сматрали да је *ришувално уздизање* (усирављање) камена било повезано са култом плодности, те да је такав камен имао смисао фалусног симбола. Пракса култног камена је од давнина присутна у

религијама библијског Оријента и своје рефлексије има у библијском тексту. Ово је можда најизраженији пример такве праксе у читавом Светом Писму. Сви наведени аспекти идолатријских култова очигледно су били познати библијским писцима који, готово једногласно, осуђују овакву културну праксу. Та осуда, ипак, није била довољна да из религијског сећања избрише поступак праоца Јакова и пророка Самуила (1 Сам. 7, 12). У Светом Писму ова пракса има другачије значење него у хананској религији. Камен је у случају библијских великана, камен-подсетник, камен сведочанства, а не симбол култа плодности. Ова два концепта било је тешко одвојити. Чини се да је у доцнијем периоду преовладао ханански концепт. Зато су познији библијски писци забрањивали ову праксу, иако је она у ранијем периоду прихватана као легитимна (Изд. 34, 13; Пнз. 7, 5; 12, 2–4).

По повратку у Ханан Јаков најпре одлази у Сихем, где му се јавља Бог као *Бог од Веџиља*. Бог га подсећа на заветна обећања која је дао приликом бекства у Месо-

потамију (Пост. 35, 1–13). Јаков, потом, одлази у Ветиљ где је извршио своје заветне обавезе (Пост. 35, 7.14). Пророчки списи овај град повезују са знаменитом *Јаковљевом борбом* са анђелом (Ос. 12, 5). У Ветиљу је рођен Јаковљев дванаести син, Венијамин, и ту је преминула његова мајка и омиљена Јаковљева супруга Рахиља (Пост. 35, 16–19). То је Јаков обележио надгробним спомеником (каменом, Пост. 35, 35а) који је био познат библијским писцима све до времена позног доба судија Израљевић. Како је ту умрла и под (култним) храстом сахрањена и Рахиљина верна пратиља (Пост. 35, 8) могуће је да је овде успостављен извештај култни образац повезан са тим дешавањима, а који је касније повезиван са покајничким расположењем Израља. Та локација се у познијим списима назива Воким. Чини се да је, стога, Воким био део Ветиља или локација у његовој непосредној близини (Суд. 2, 5).

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

Ломљење хлеба

у Делима апостолским 27, 33–38

др Предраг Драгушиновић

Уколико се термин „ломљење хлеба“ у Делима апостолским схвати као синоним за Евхаристију, поставља се питање да ли се акт „ломљења хлеба“ описан у Дап. 27, 33–38 може такође схватити као евхаристијски, иако му недостижу многе компоненте које чине Евхаристију, попут нпр. сабране верујуће заједнице, првог дана недеље и сл. Како разумети ову епизоду?

У претходном нашем излагању у Православљу бр. 1129 констатовано је да је „ломљење хлеба“ које се у неколико наврата помиње у Делима апостолским технички термин за хришћанско празновање Евхаристије. Постоји, међутим, једна сцена у којој се помиње „ломљење хлеба“, али чистав амбијент у којем се описује догађај изазива недоумицу у погледу евхаристијског карактера овог догађаја. Реч је о „ломљењу хлеба“ од стране Апостола Павла на броду приликом његовог путовања као сузјца у Рим (Дап. 27, 33–38).

Текст

Наведена епизода представља део драматичног опис

опасности од бродолома. У тешкој и неизвесној ситуацији Апостол Павле саветује посаду: „А још пре свитања дана,

Фото: carolinecircle.com

мољаше Павле све да једу говорећи: данас је четрнаести дан како чекате и без јела проводите, ништа не окусивши. Зато вас молим да узмете хране, јер је то за ваше спасење. А ни једноме од вас неће пасти длака с

главе. И рекавши ово, узео хлеб, и заблагодари пред свима и преломивши, стаде јести. Онда се сви орасположише па и сами

узеше храну (...) Пошто се пак наситише јела, олакшаше лађу избацивши пшеницу у море“ (Дап. 27, 33–38). У готово безизлазној ситуацији дакле Апостол саветује сапутнике да узму храну. Питање које се поставља је да ли Апостол овде врши евхаристијско ломљење хлеба пре почетка обода или је, пак, реч о обичном оброку, односно о једноставној

молитви пред оброк. У самом тексту постоје индиције да би то могао бити обичан оброк (не наводи се први дан недеље, нема верујуће заједнице, Апостол не проповеда [уп. Дап. 20, 7.9]), али присуство израза „ло-

мљење хлеба“ указује на евхаристијски карактер обода.

Тумачење

Описани заједнички обод Апостола Павла и присутних на броду уједно је и последњи обод који се описује у Делима апостолским. С обзиром на то какву улогу ободима Еванђелист Лука приписује у историји спасења, позиција описа овог догађаја у нарацији свакако поседује изузетну важност. Евхаристијски карактер описаног обода тешко је превидети. Апостол Павле позива путнике да једу после 14 дана поста. Могуће је да су људи одрицањем од хране покушавали да умилостиве божанства за која су веровали да ће их изабавити из невоље. Апостол их дакле позива да узму хране „јер је то за ваше спасење“. Очигледно је да овде „спасење“ има двоструко значење: Павле наговештава спасење тела, али и спасење које долази од Бога и треба га схватити у ширем смислу. У том погледу оно што следи је не само на окупљење тела, већ и „на спасење“. Евхаристијски карактер обода који следи је очигледан када се пажљиво проучи ре-

дослед описаних радњи: „узе хлеб, и заблагодари пред свима и преломивши, стаде јести“. Редослед речи неодољиво подсећа на Тајну вечеру описану у Лк. 22: узе – заблагодари – преломи – даде. Међутим, у нашем тексту недостаје последњи глагол: „даде“. Уместо њега каже се само да Апостол „стаде јести“. Овај детаљ је веома значајан, пошто указује на то да путници нису ученици, нису верујућа заједница која учествује у Евхаристији. Уопште се и не наводи да су присутни путници узели од Апостола освећени хлеб, већ само да су узели храну (27, 36) и да су се наситили (27, 38). Како год било, 276 људи је спасено и то, по Лукином извештају, захваљујући Апостолу Павлу који се нашао у милости Божијој: „Јер ове ноћи стаде пред мене анђео Бога чији јесам и коме служим, говорећи: не бој се, Павле! Ти мораш изаћи пред цезара; и ево, Бог ти је даровао све који плове с тобом“ (27, 23–24).

Универзалност еванђелске поруке

Последњи оброк који се описује у Делима апостолским

На слици: Ранохришћански фрескопис у катакомби Св. Калиста у Риму, 3. век (фото: wikimedia.org)

има евхаристијски карактер. Он се не смешта у контекст верујуће заједнице, већ у контекст великог броја људи у невољи. Еванђелист Лука овим наративним поступком показује да Еванђеље спасења поседује универзалну димензију, баш као што је и најавио у програмском тексту Дап. 1, 8: „Бићете ми сведоци (...) до краја земље“. Посредник спасења великог броја људи у невољи – коју треба схватити двоструко: људи угрожени бродоломом истовремено симболишу људе суочене са егзистенцијалном агонијом – је нико други до један сужањ, у оковима Христа ради, Апостол Павле. Захваљујући том немоћном човеку бива спасено мноштво људи. Еванђеље, оваплоћено у Апостолу Павлу, односно Евхаристији коју он произноси Богу, незауостављиво плови ка Риму. ■■

– Сто година од почетка Првог светског рата (6. део) –

(поводом стогодишњице од почетка Првог светског рата, односно агресије Аустроугарске, Немачке а потом и Бугарске на Србију и Црну Гору)

Никола Тесла, српско родољубље и Први светски рат

др Александар Раковић

„Ако се те моје наде испуне, најслађа мисао биће ми да је то дјело једног Србина.“

Никола Тесла

Српска Православна Црква, Влада Републике Србије и град Београд потписали су 28. фебруара 2014. споразум којим је предвиђено да се урна с посмртним остацима српског научника Николе Тесле премести из Музеја Николе Тесле на врачарски плато, у порту Храма Светог Саве у Београду. Очекује се да урна буде положена испод споменика Николи Тесли који ће красити врачарски плато заједно са споменицима Светом Сави и Карађорђу Петровићу. Ова тројица великих Срба обједињаваће на том простору средњовековну, нововековну и савремену историју српског народа као и српску Цркву, државу и науку.

Стога је прилика да се присетимо родољубивих мисли и дела Николе Тесле који је у Сједињене Америчке Државе стигао као поданик Аустроугарске што га, наравно, никада није спречавало да против Беча и Будимпеште делује из Њујорка ради интереса српског ослобођења и уједињења.

Никола Тесла је рођен 10. јула 1856. у Смиљану (Лика, Војна

Крајина, Хабзбуршка монархија) у свештеничкој породици, од оца Милутина, протојереја, и мајке Ђуке чији је отац такође био православни свештеник. Његово породично порекло утрло је пут Николином чврстом националном идентитету – где год да је живео и којим год темама да се бавио. Никола Тесла је био Србин, родољуб и помагао је да се у време балканских ратова и Првог светског рата из Сједињених Америчких Држава у Краљевину Србију, Краљевину Црну Гору и балканске фронтове окупе и пошаљу српски добровољци.

Када је реч о Теслином односу према униформи аустроугарске монархије, важно је подвући да је 1874. побегао од регрутације.

Тесла се 1875. у Грацу придружио патриотској организацији српских студената. Из Европе је 1884. отишао у Сједињене Америчке Државе где је 1891. добио америчко држављанство.

Познат је историјски догађај када је Никола Тесла 1. јуна 1892. из Будимпеште возом стигао у Београд. На београдској железничкој станици дочекало га је

неколико хиљада људи. Народу који га је одушевљено поздравио Тесла се обратио речима: „У мени има нешто што може бити и обмана, као што чешће бива код младих одушевљених људи, али ако будем сретан да остварим бар неке од мојих идеала, то ће бити добротворство за цијело човјечанство. Ако се те моје наде испуне, најслађа мисао биће ми да је то дјело једног Србина. Живјело Српство!“ Сутрадан, 2. јуна 1892, Тесла је поручио студентима Велике школе у Београду: „Ја сам као што видите и чујете остао Србин и преко мора, гдје се испитивањима бавим. То исто треба да budete и ви и да својим знањем и радом подижете славу Српства у свијету.“

Тесла је волео Његошев *Горски вијенац*, српску поезију: песме Ђуре Јакшића, Војислава Илића, Јована Јовановића Змаја и других српских песника. У мају 1894. Тесла је у америчком *Сенчури маџазину* објавио чланак о Јовану Јовановићу Змају који почиње страдањем Срба на Косову (1389).

Никола Тесла је новчано помагао српске добровољце из

Сједињених Америчких Држава који су хитали на бојна поља где су Краљевина Србија и Краљевина Црна Гора у балканским ратовима (1912–1913) и Првом светском рату (1914–1918) водиле борбу за ослобођење и уједињење српског народа. Тесла је ове младиће, који су кренули на дуг пут преко океана, испратио из њујоршке луке.

Током Првог светског рата чак 15.000 Срба из Сједињених Америчких Држава вратило се на српске просторе да би се борили за ослобођење и уједињење Српства. На Солунски фронт је стигло око 4.000 америчких Срба од којих највише родољуба родом из Лике (око 900), Босне и Херцеговине (око 700), затим Славоније, Далмације, Боке Которске и Црне Горе.

Интересантну слику о Николи Тесли на почетку Првог светског рата дао је црногорски гуслар Петар Перуновић Перун. Овај српски родољуб из Црне Горе стигао је у Сједињене Америчке Државе са задатком да кроз гусларске струне и епску поезију мобилише што више америчких Срба за рат против аустроугарског окупатора и завојевача. Наступима је будио родољубива осећања српских емиграната који су углавном потицали из Аустроугарске и Црне Горе. Перуновић се виђао са Николом Теслом и Михајлом Пупином.

Када је о сусретима са Теслом реч, Перуновић и он водили су увек дуге разговоре, а гуслар није пропуштао прилику да Тесли тада саопшти по коју епску песму. Перуновић је о њиховом првом сусрету 1916. оставио дирљиво сведочанство. Тесла му је казао: „Мени је драго што вас видим. За вас сам чуо веома похвално. Ви сте војник и гуслар. Ја волим гусле и народну пјесму. Имам ћирилицом штампане све народне Вукове пјесме и често прочитам по коју, колико да се освјежим народним ду-

хом и не заборавим српски језик. Гусле су ми остале у драгој успомени још док сам био дијете у Лици.“

Перуновић је затим загуслао, а потом записао: „Већ на почетку пјевања пјесме Стари Вујадин примијетио сам да сам на Теслу учинио добар утисак. У средини пјесме Тесла се мало занесе, а низ образе му потекоше сузе. Мене то још више одушеви, те сам све снажније пјевао. Послије свршене пјесме, Тесла устаде и снажно ми стеже руку.“ Тесла је тада нагласио: „Гусле су најјача сила да освоје душу Србину!“

Краљ Србије Александар Обреновић одликовао је Теслу у јуну 1892. Орденом Светог Саве другог степена. Тесла је неговао срдчане односе и са владаром јужне српске државе, дописивао се са књазом Црне Горе (доцније краљем) Николом Петровићем Његошем који га је у априлу 1895. одликовао Орденом Даниловог крста првог степена. Од југословенског краља Александра Карађорђевића добио је Орден Светог Саве првог степена (1926) и Орден Југословенске круне првог степена (1931), а од кнеза Павла Карађорђевића одликован је Краљевским орденом Белог орла првог степена (1936).

Никола Тесла је 1937. постао редовни члан Српске краљевске академије (Српска академија наука). Од 1938. био је почасни

Никола Тесла у српској народној ношњи (1880)

председник Српске православне црквеношколске општине у Њујорку. И у време Другог светског рата Никола Тесла је слао поруке да Српство треба да буде уједињено у борби против нацизма и фашизма. Умро је на Божић 1943. у Њујорку.

Премештање посмртних остатака Николе Тесле у порту Храма Светог Саве у Београду, управо у години када обележавамо сто година од почетка Првог светског рата, има пуно симболике. Не заборавимо његове речи да ће му за све што оствари бити најважније да је урадио као Србин.

– Како нас је видео и заволео Швајцарац Рајс (8. део) –

Срце на Кајмакчалану

Анџоније Ђурић

Он је истински волео српски народ, борио се пером
за истину о њему, о његовим вредностима ...

Срце у мермерној урни, на којој је била исписана вечна порука, донели су на Кајмакчалан пилот Сава Микић и новинар Јован Тановић.

Сећајући се овог догађаја, некадашњи пилот са Солунског фронта, који је имао срећу да, летећи над положајима, гледа пробој фронта и француску коњицу која не може да сустигне српску пешадију која, као на крилима, хита да ослободи своју отаџбину, својевремено је аутору фељтона овако описао узбудљиве тренутке: „Рајса сам упознао кад се вратио из јадарског, подринског и маџванског краја у којима је утврђивао злочине аустроугарских војника над голоруким српским народом,“ сведочи Микић.

„И ја сам правник по струци, па смо, као стручњаци, имали о чему да разговарамо. На жалост, времена није било напретек, јер је он јурио с бојишта на бојиште, а ја сам, као резервни официр, имао своје обавезе. Виђали смо се и на оном мучном, крвавом повлачењу кроз Албанију и касније на Солунском фронту. Оно што је адмирал Гепрат у Бизерти био за изнемогле, болесне и рањене српске војнике, то је Рајс био у нашој земљи и на Солунском фронту: српска мајка. Човек доброте. Такав се човек, једноставно речено, морао волети. И ја се нисам чудио искреној љубави српских војника – волели су га и поштовали. А како и не би – први је открио светској јавности многобројне злочине и зверства окупатора на-

ше земље. Осим тога, Рајс је био први извештач о победи српске војске на Церу и Јадру...“

Микић је говорио о другим Рајсовим заслугама, истичући, у првом реду, углед који је он уживао у светској јавности, посебно међу криминолозима и стручњацима за међународно право.

„Он нас је“ – истиче Микић – „заступао пред светом. Он је на најпотреснији начин сведочио о непоклеку српског народа у судбоносним годинама. Сведочио је шта један мали народ може да учини у одбрани своје слободе, свог огњишта. Свет нас је упознавао и заволео захваљујући и Рајсу.“

Сећајући се Рајса са Солунског фронта, Сава Микић истиче и ово:

„Сећам га се из оног судбоносног часа, 14. септембра 1918. године, када је дејствовала наша артиљерија. Рајс је био на Милетиној коси. Речено му је да, ако жели да види редак приказ, буде на истуреној осматрачници Моравске дивизије. Тог дана, у осам часова, артиљеријска ватра из 580 оруђа, па и оних 12 најтежих са Флоке, огласила је почетак велике и победоносне борбе српске војске и коначног уништења сила Осовине. Све је пред његовим очима било у диму и пламену, све изровано гранатама. Срце му је заиграло од радости. Знао је да ће се српски војници, после трогодишњег изгнанства, вратити на своје огњиште, да ће агресор скупо платити цену напада и по-

робљавања. Од наших пилота први је тада полетео Драгутин Савић. Он и ја смо видели како је фронт пробијен...“

Зборење са бесмртношћу

Осећањем љубави и захвалности према доктору Рајсу, Сава Микић је био прожет и оног часа кад је његово срце донео на врх Кајмакчалана:

„Тешко ми је да опишем то осећање. Никад у животу нисам у рукама имао већу драгоценост: срце, Рајсово срце. Успут смо, Јован Тановић и ја, возећи се аутомобилом, придржавали ту мермерну урну у којој је било Рајсово срце. То срце, извађено из груди, било је поверено мени и мојим друговима, Рајсовим пријатељима. Стрепели смо: хоћемо ли стићи на време, знали смо да ће се тамо, на кајмакчаланском вису, поред капеле, окупити мноштво света. У Битољу нам се придружио владика Јосиф. И он је, побожно и молитвено, придржавао урну. Стигли смо, срећом, на време, тако да је свечаност могла да почне.“

Дан је био посвећен Рајсу и палим српским јунацима чије су кости биле у заједничкој гробници.

У душама француских и српских ратника, који се беху окупили на планинском вису, васкрсавале су визије силних окршаја. Снажне визије везане за ова брда, за ратничке душе. Ту се, тога да-

на, заиста, „зборило са бесмртношћу“. Ту је водио циновске, победоносне борбе српски војник коме је доктор Рајс посветио сваки откуцај свог благородног срца и сваку своју мисао.

Жагор је умукао оног тренутка кад је Владика Јосиф започео чинодејство. Молитва за покој душа испунила је, чинило се, сав простор око Кајмакчалана. Све очи су упрте у Владичин лик, озарен снажним духовним сјајем. И он је био ратник, прошао је са српском војском кроз многа искушења и патње, све до победе. Владика говори о значају капеле на Кајмакчалану, о витешким борбама српског народа кроз историју, о пробоју Солунског фронта, о благородном и благочестивом Рајсу и његовом великом дару.

„Кајмакчаланска капела је олтар великих стремљења и светских дела“ – одјекују планинским масивом речи Владике Јосифа:

„Дали су отаџбини све, а од отаџбине нису ништа тражили. Они су наши светионици, они су најдубљи доказ љубави према родној грудни. Срцима која овде одавно леже придружило се још једно, чисто, топло, незаборавно – Рајсово срце...“

Рајсово срце на Кајмакчалану

На француском језику, у име битолског пододбора Удружења резервних официра и ратника, говорио је резервни капетан Димитрије Протић, адвокат у Битољу. Његове речи одјекују као лепа и дубока химна Рајсовом срцу.

„Он је истински волео српски народ, борио се пером за истину о њему, о његовим вредностима, али данашњи дан сведочи и о узвраћању љубави српског народа према Рајсу. Ми смо народ који памти и уме да узврати за сваку добру реч и свако добро дело...“

Урна с Рајсовим срцем на мермерном стубу, покривена црним

Страх и трепет за аустроугарске војнике и официре: мајор Војин Танкосић (1880–1915) (у средини другог реда) са комитама (фото: <http://www.mycity-military.com/>)

„Незнани туђинче...“ – стихови Војислава Илића Млађег (1877–1944) исклесани на маузолеју на српском војничком гробљу Зејтинлик, Солун (фото: <http://sr.wikipedia.org>)

велом, смештена је с десне стране на улазу у капелу.

Сава Микић је донео спомен-књигу да се упише велики датум и да се потпишу сви учесници овог догађаја.

Први се уписао резервни потпуковник Милан Радосављевић, председник Удружења резервних официра и ратника:

„Моје су мисли с тобом, незаборавни пријатељу.“

У књигу су се уписали генерали Милан Недић и Војин Чолак

Антић, представници активних и резервних официра из Битоља, француски ратници, Рајсов пријатељ Фавра, представник швајцарске амбасаде у Београду, многобројни грађани.

Изнад горостасног Кајмакчалана одјекнули су плотуни. Плотуни у славу незаборавног пријатеља српског народа доктора Рајса.

Тиме је и овај део Рајсовог тестаментa био испуњен.

– *наставиће се* –

Војни свештеници са официрима
пored пуковске заставе

На разбојишту Кајмакчалана, отац резервни поручник, учитељ из
околина Београда, на гробу свог сина јединца, 1916. г. – после освајања
Кајмакчалана (фотографија ратног фотографа Ристе Шукловића)

Историјске слике из Архива Српске Православне Цркве

Свештенство у Првом светском рату

– личне судбине у великој трагедији

Радован Пилиповић

Постоје извештаји свештеника и настојатеља манастира о крађама црквених ствари и уништавању црквене архиве 1914. године од стране непријатеља. Тако, парох из Шопића Харитон А. Поповић пише својим претпостављенима 17. јуна 1915. године:

„Парохиске књиге, архиву свештеничку и црквену непријатељски војници, спаљивали и цепа-ли па онда бацали у барама и по путевима, те остатак ових књига, при одступању непријатељске војске, сељаци су покупили и предали општини Чибутковачкој; а нешто има и књига код цркве. За сређивање архиве и протокола треба да се уложи много труда и време пробава; јер ниједне књиге нема у целости, а такво је стање с рачунима и архивом.“

Личне људске судбине у рат-логу рата имају посебан тон и

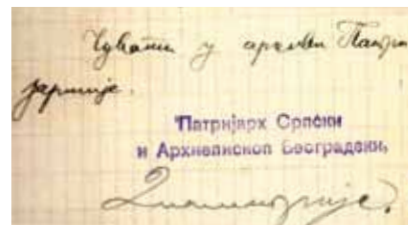
осенченост. Тако врбички па-рох, Божидар Јокановић, крајем децембра 1914. вели сведочећи о приликама у Шумадији, о стра-дању и погибијама:

„Ваше Високопреосвештенство, Од 11. новембра текуће годи-не до 6. овог месеца опевао сам више до 400 лица у три овд. војне болнице и двома парохијама ко-је опслужујем и у којима је било тада настањено око 30–40.000 из-беглих породица из округа где су вођене ратне операције.“

На који начин је свештенство разумевало своју друштвену уло-гу у ратним временима најбоље се види из једног пасуса годи-шњег извештаја Николе Божића, окружног проте београдског:

„Свештенство је у овим те-шким данима било на висини свог позива. Делило је са па-ством и добро и зло и очински се

старало да ублажи јад и чемер, и да утеши ожалашћене, а по-могне бедне и невољне. Српски свештеник родољубљем својим посведочио је, да је достојан следбеник оних великих преда-ка својих који су узимали видна учешћа у ослобођењу и ствара-њу Србије. Не гледајући на све патње које подноси са породи-цама својим са несрећеношћу свога стања и борбе за насушни хљеб, умео је да се узвиси и да се сав заложу за паству своју и да јој свуда добрим примером предходи.“

Неки пронађени спискови из-беглих, војних и интернираних свештеника на звонику Цркве

Молба врбичког пароха Божидара Јокановића за петнаестодневно одсуство ради помоћи трудној супрузи

Ваше Високопреосвештенство,

Од 11. новембра текуће године до 6. овог месеца опевао сам више до 400 лица у три овдашње војне болнице и двома парохијама које опслужујем и у којима је било тада настањено око 30–40.000 избеглих породица из округа где су вођене ратне операције. Дакле, за 24 дана из дана у дан опевао сам свакога дана више од 10 лица по становима и гробљима, осим крштења и других свештено-радњи и богослужења у празничним данима у цркви. Многе нужне свештено-радње вршио сам 17 дана и у буковичкој парохији, колико сам могао доспети, јер је надлежни парох био напустио парохију, када је непријатељска војска била на неколико километара пред Аранђеловцем.

Услед тако огромног посла неколико недеља и без икаквих домаћих удобности, јер ми је породица раније склоњена у Бујановац, а при том будући слабог здравља осећам се изнурен и скрхан. Али схватам тешкоће и невоље у којима се цела земља наводи вршићу дужност докле год будем имао моћи и снаге, нити бих Ваше Високопреосвештенство узнемиравао овом молбом у садањем мучном добу да нисам принуђен тешком и судбоносном улогом родитеља и мужа према својој породици.

Ваше Високопреосвештенство, моја попадија се налази пред непосредним порођајем, који мора бити у току идуће седмице. Њезиног организма је склоп такав да порођај срећан може бити само са лекарском помоћи и великом пажњом, према констатацији, специјалног лекара. Последњи порођај извршио је Др Јаковљевић акушер из Београда са операцијом, па је ипак било компликација и једва је сачуван живот детету и породиљи. Са попадијом је и мој синчић од 3 ½ године, кога нема ко пригледати за време порођаја, а у случају несрећног порођаја, оно би пресвисло без мајке и оца, од којих се досада никада није одвајао.

Као што се види у питању су три живота, а ја сам свестан своје родитељске и мужевљеве дужности као што сам свестан и дужности своје званичне службе, увиђам да би несрећним порођајем, и не дај Боже, смрћу попадије, моја кућа, породица и мој живот били уништени.

Зато сам слободан и у овим мучним данима целог народа ипак апеловати на Ваше Архипастирско срце, на Вашу просвећену нежност и

хуманост и понизно Вас умољавам да ми помогнете и омогућите ми да могу одмах благовремено извршити дужност према породици, када су у питању одиста три живота; да ми одобрите бар петнаест дана одсуства да будем у Бујановцу, потражим лекара и учиним све што је могуће у садашњим тешким данима не бих ли Божију помоћ могао спасти животе мојих милих и драгих за које ја живим и службujem, и којима сам осим Бога ја једина нада и помоћ.

Војни свештеник са групом официра

Себи замену у дужностима овде не могу наћи, јер је нема. Ја Вас лепо молим, ако имате могућности да одредите бар за тако кратко време кога од сремских или босанских свештеника, који су се склонили у Србију, или кога од избеглих свештеника, или најзад кога калуђера, или свештеника овога или суседних срезова, где су два при цркви < ... >, јер може бити за који дан свака помоћ мени и мојој породици касна и узалудна.

Драговољно се одричем сваке законске награде за време одсуствовања са обе парохије.

Овом молбом скидам са себе један део одговорности пред Богом, својом савешћу и увиђавним јавним мњењем за животне последице моје породице које врло лако могу бити кобне за њу и за мене. И надам се у помоћ свога Архијереја, у границама фактичне могућности у оваквим судбоносним околностима где су у питању животи целе породице једног свештеника.

Вашем Високопреосвештенству
љуби св. десницу

14. децембра 1914.
у Аранђеловцу

Божидар Јокановић, свештеник
врбички парох

Нап. прописну таксу од 0,50 дин. на молби сам утиснуо

Св. апостола и евангелисте Марка додатно говоре о вишедеценијској занемарености и небризи за архивско наслеђе. У децембру 1920. године Патријархов секретар Ђакон Братислав Маринко-

вић тражи упутство од Патријарха Димитрија шта да ради са таквим списковима које је нашао „у старој архиви“. Добио је одговор да се они имају чувати у „Архиви Патријаршије“. Међутим,

они су само пре неколико месеци нађени и евидентирани на звонику београдског храма, али и то сведочи о чудесном начину да траг прошлости ипак остане видљив и препознатљив. ■

Шта треба знати о историјским појмовима:

Рус, Малорусија, Новорусија, Украјина

др Александар Раковић

Тек у 20. веку, под совјетском влашћу, новоуведени
украјински идентитет надвладао је малоруски.

Већ пола године украјинска криза не престаје да изазива пажњу јавности широм света, посебно од фебруара 2014. када је насилно свргнут председник Виктор Јанукович. Ови догађаји били су увод у отцепљење Крима и присаједињење Републике Крим и града Севастопоља Руској Федерацији у марту 2014.

Тензије између новоуспостављених украјинских власти које је подржао Запад и руског народа на Криму који је подржала Русија били су само увертира за нову велику кризу која ових дана све више добија на замаху. Реч је о питању југоисточне Украјине, становништва које говори руским језиком или себе сматра Русима, грађана који су на претходним изборима подржали председника Јануковича чији легитимитет и легалитет признаје званична Москва.

У претходном броју *Православља* је показано због чега је Крим важан за Русију. Крим је за Русе света земља на којој је започето њихово крштење, ту је постављен камен темељац руске црквености. Са Крима се крштење Русије ширило у Кијев где су Руси на Дњепру масовно примили хришћанство (988). Кијев је у то време био престоница Русије одакле

су, у доцнијим вековима, средњовековна руска државност и црквено средиште прешли у северне земље с центрима у Москви, Владимиру и Новгороду.

Председник Руске Федерације Владимир Путин је 18. марта 2014. у обраћању поводом присаједињења Крима назвао Кијев „мајком руских градова“. Тако-

Мапа: Новорусија и Малорусија у Руском царству (19. век)

ђе, у дијалогу с грађанима Русије председник Путин је 17. априла 2014. више пута југоисточну Украјину назвао „Новорусијом“. Поред тога, често се у руским круговима за Украјину и даље користи појам „Малорусија“.

Дакле: Кијевска Русија (или Кијевска Рус), Малорусија, Новорусија и све то на простору данашње Украјине. На први поглед се назире и суштина руско-украјинског спора и нових подела.

Има превише руског у Украјини, а премного аспирација са Запада на ту земљу.

Када је реч о историјском појму „Рус“, он од средњег века обухвата словенске народе чији су потомци Руси, Белоруси и Украјинци. Стога би, на пример, правилније било преводити титулу руског Патријарха на српски

језик у овом виду: „Патријарх московски и све Руси“. У том смислу *Рус* је наднационални појам, неки би пре рекли свенационални појам који засвођује источне Словене или народе који имају руско порекло и/или руски идентитет.

За појам односно именицу „Рус“ када је реч о источнословенским народима може се наћи груба аналогија с појмом односно именицом Српство које је у 19.

веку обухватало све Србе без обзира да ли су православне, римокатоличке или муслиманске вере, а у данашње време углавном обухвата православне Србе и један број национално декларисаних Црногораца који себе сматрају верницима Српске Православне Цркве и говоре српским језиком.

Осврнимо се сада и на појам „Малорусија“. У средњем веку се под Малорусијом подразумевала данашња западна Украјина

с градовима Лавов, Ивано Франковск и Тернополь. Овај простор је у позном средњем веку отпао од руских земаља али су га западни владари и даље називали Малорусијом. У 17. и 18. веку титула руских царева је гласила: „владар све Руси: Велике, Мале и Беле“ [„Велика“ би била Русија, „Мала“ Малорусија, а „Бела“ Белорусија]. У позном 19. веку географски појам Малорусије се проширио на просторе које знатним делом заузима данашња Украјина. Тада се под „Украјином“ означавао руски обод ка Западу. Становништво тог простора себе је сматрало Малорусима.

Тек у 20. веку, под совјетском влашћу, новоуведени украјински идентитет надвлађао је малоруски. Направићемо аналогију са увођењем нових идентитета у комунистичкој Југославији: црногорског, македонског и муслиманског, који су издвојени из српске нације. Као што данас многи црногорски сепаратисти себе не сматрају Србима (иако су њихови преци били Срби) и Цетиње више није српски град (иако је био престоница јужног Српства), тако углавном сви становници западне Украјине (сржи Малорусије) не желе ни да чују да су део историјске Руси као што ни Кијев (где је никла Русија) више није руски град. Историјски процеси некада крену неочекиваним путем. Нажалост.

Осврнимо се кратко и на Новорусију. Наиме, овде је реч о просторима на Азовском мору, северном Црном мору и мало даље на север које је Руско царство крајем 18. века освојило од Татара и Турака. То је у великој мери садашњи простор југоисточне Украјине. Од Тираспоља (Придњестровље, Молдавија) и Одесе, па преко Дњепропетровска скоро до Луганска.

Након слома Руског царства, болшевици су формирали Совјетску Украјину чије су границе до 1922. обухватиле историјске просторе Новорусије на југоистоку,

Крштење Русије у Кијеву, у реци Дњепар (988) (новија фреска; фото: www.mitropolija.com)

Малорусије на северозападу и још неке територије некадашњег Руског царства. Крим је 1954. отргнут из Русије и предат Украјини.

Идентитетско питање у Украјини је, видимо, јако компликовано. О томе говоре и статистичке чињенице. Према попису из 2001. у Украјини живи више од 48 милиона становника: Украјинаца 37 и по милиона (77,8%), а Руса 8 милиона и триста хиљада (17,3%). На попису није било могућности за изјашњавање о двоструком украјинско-руском идентитету. Према британским истраживањима која су 1998. презентована у Центру „Вудро Вилсон“ у Вашингтону, чак 27% грађана Украјине поседује украјинско-руски идентитет. То би значило да вероватно до 44% грађана Украјине има руску етничку припадност било да је реч о примарном или секундарном идентитету.

У западној Украјини, која је вековима била одвојена од руских земаља и највише под пољским и литванским утицајем, становништво негује искључиви украјински идентитет, гркокатоличке је вере или следи неке од неканонских православних јерархија. У централном делу Украјине, којем је кичма река Дњепар, доминан-

тан је украјински идентитет али се не одбацује етничка, културна и историјска веза са Русијом. На југоистоку Украјине превлађује русофонски идентитет, а из њега се буди руски идентитет Новорусије.

Украјинска Православна Црква Московске Патријаршије је једина канонска Црква која делује у Украјини. Покрива скоро 70% православних верника у земљи, углавном у централним, источним и јужним деловима Украјине.

Везе између Русије и Украјине су нераскидиве у историјском, верском, културном, економском, геополитичком и готово сваком другом контексту. Покушај Европске уније да преузме Украјину, а вероватно и да је преда НАТО пакту, изазвали су реакцију Русије која је повратила Крим и отворила питање федерализације Украјине где би југоисточни део земље баштинио идентитет Новорусије (како год име да носи). Југоисточни део земље би тиме могао да блокира сваку одлуку о приступању Украјине евроатлантским интеграцијама. Тиме би и Кијев, „мајка руских градова“, остао у јединственом простору све Руси. У Кијеву је крштена Русија. ■■

У спомен часних ликова

Поводом двадесет година
од упокојења

Д а време брзо пролази, говори чињеница да се ове 2014. године навршава 20 година од упокојења и дај Боже усељења у Царство Божије веома угледних и поштованих свештеника и архијерејских намесника осјечких, протојереја-ставрофора Лазара Мишковића, протојереја Душана Парабака и протојереја Душана Јеловца.

Свештеник сам преко 50 година и у том дугом периоду нисам се много бавио писањем сем неколико чланака у *Православљу*, много више сам у својој пастирској служби подизао нове и обнављао постојеће храмове и парохијске домове. Због напред реченог нека ми не буде замерено, ако стил и начин мога писања не буде на завидној висини.

Разлог овога мога писања су речи Св. апостола Павла: „Опомињите се својих учитеља који вам казиваше ријеч Божију, гледајте на свршетак њихова живљења и угледајте се на вјеру њихову“ (Јевр. 13, 7). Осим тога, моја синовска а касније и братска љубав везују ме и имам обавезу да их се увек у мислима а поготово у молитвама радо сећам. А како и не би, прота Душан Јеловац ме крстио, уз проту Душана Парабака сам одрастао и као дете небројено пута у мом селу Тењи саслуживао у олтару да би ме давне 1957. године ухватио за руку, одвео и уписао у Богословију у манастиру Раковица. Прота Лазо ми је био на почетку службе архијерејски намесник, и целог свог живота узор у пастирској слу-

жби. Нека ми опросте млађе колеге наше Цркве што сам мишљења да ће још много воде протећи Дравом поред Осијека док се поново не роде таква три великана на овим просторима.

**Протојереј-ставрофор
Лазар Мишковић
(1914–1994)**

Прота Лазо рођен је у селу Чепину код Осијека. Богословију Светог Саве завршава 1937. године у Сремским Карловцима. Рукоположен је 1938. у чин свештеника и постављен за пароха у свом родном Чепину. Наглашавам да је до краја свога живота бескрајно волео свој Чепин, а парохијани му узвраћали истом мером. Кад је говорио о Чепину говорио је: „Мој Чепин“, а парохијани су увек наглашавали: „Наш Лазо“.

Други светски рат је дочекао у свом родном месту. Те исте године је ухапшен од стране припадника НДХ и спроведен у логор Цапраг.

У логору је мучен на најсвирепији начин, тучен свакодневно остаје тежак инвалид у својој 27. години живота. Између осталог, он ми је лично причао да је као свештеник упрезан у запрежна кола и доносио са велике удаљености воду за пиће и прање логорашима. Из логора је транспортован у Србију у околину Пожаревца, села Кленовник и Бабушинац, где је службовао до краја рата 1945. године. Тада се враћа у Чепин и затиче до темеља порушен свети храм и ту остаје до 1959. У Чепину је постављен за архијерејског намесника осјечког 1953. године, и исту дужност обавља до 1985. године.

Године 1959. прелази у Осијек за пароха и архијерејског намесника осјечког где са много успеха обавља парохијску службу као ретко ко. О његовом раду у свим сферама свештеничке службе надалеко се чуло. Сваки свој радни дан од јутра до вечери проводио је у цркви и у канцеларији обављајући све своје обавезе увек обучен у мантију, што је и нама тада млађим свештеницима препоручивао. Прота Лазо не само што је био добар свештенослужитељ него се бавио и хуманитарним радом. Обилазио је болеснике у болницама и причешћивао их. Посећивао је остареле у старачким домовима и тешко уцељене. Помагао је сиромаше и био, уосталом, свештеник који је са својим верницима у тузи туговао а у радости се радовао.

Био је вешт организатор разних црквених прослава; требало је видети како се прослављала сла-

ва Храма Велике Госпојине, јер се тога дана око цркве окупљало мноштво народа из целе Славоније и Барање. На најсвечанији начин се прослављао Видовдан на нивоу намесништва, а такође величанствено се уносио и палио бадњак на Бадње вече итд.

Славонска Лазарица
у Осијеку

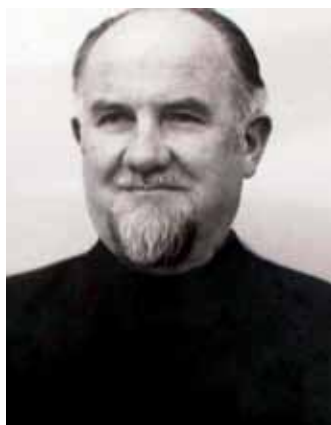
Највећи животни успех проте Лазара Мишковића је подизање из темеља нове Цркве Успење Пресвете Богородице у Осијеку на темељима старе порушене 1942. у Другом светском рату. Зидање цркве почиње 1966. а завршава се 1979. Народ је ту цркву прозвао Славонска Лазарица ценећи велики труд и рад проте Лазе на истој.

Као архијерејски намесник био је стручан и успешан, а према нама, млађим од њега, свештеницима односио се више као родитељ него старешина. Умео је успоставити изванредне односе на обострано задовољство са свим сремским епископима: Еп. Викентијем, доцније Патријархом српским, Еп. Макаријем, Еп. Андрејем и садашњим Еп. сремским Василијем, који га се и данас радо сећа и евоцира успомене на њега.

Од напред наведених епископа одликован је свим одликовањима и бројним граматама и, на крају, 1988. године и Орденом Светог Саве на предлог Епископа сремског Василија. Протин син јединац др Милорад Мишковић, који је у

свему увек био раме уз раме своме оцу, познати је црквени историчар Осијека и шире Славоније.

Дана 20. маја 1994. године проте Лазо се упокојио у свом Осијеку. Рат је још трајао и сахрањени нису могли да присуствују околним свештеницима са Владиком Лукијаном и народом. Испратили су га православни верници који су били у Осијеку, а такође и римокатолици јер су га и они ценили и поштовали. Одржана је заупокојена Литургија 23. 5. 1994. године, први пут после рата у Славонској Лазарици. Служила су је четири свештеника, а присуствовао је и бискуп ђаковачко-сремски Ђирил Кос. Сахрањен је у породичној гробници на Доњоградском гробљу у Осијеку, а сахрану је водио протојереј-ставрофор Жарко Ускоковић. Присуствовали су и представници свих других верских заједница из Осијека, жупан осјечко-барањски и заменик градоначелника.

Протојереј
Душан Јеловац
(1910–1994)

Далеке 1910. године у личком селу Врховне, Црна Власт, у породици Јеловац родио се мушки потомак. Добио је на крштењу дивно српско име Душан.

По завршетку основне школе уписао га у Богословију у Сремским Карловцима. Исту је завршио 1931. године и одмах се оженио и примио свештенички чин. Службовао је тих година у

својој кршној Лици у месту званом Медка.

Године 1936. добија премештај у питому и равну Славонију у место Тења. Стасит, одличан појац веселог духа освојио је мирне Тењце. Сви су га јако завољели и били привржени својој цркви и новом младом свештенику. Црквени живот у Тењи у то време био је на завидној висини. Богомољци су били ревносни како у цркви тако и у селу. Отац Душан се сродио са њима и колико су они волели цркву и њега, исто толико је и он волео њих.

Дође време страшног Другог светског рата и непријатељи ухапсише оца Душана и одведоше, као и већину српских свештеника из Хрватске, у логор Цапраг. Убрзо после тога, 1942. године, су на други дан Божића срушили свети храм у Тењу. Отац Душан је из логора депортован у Србију у село Липе код Смедерева, и тамо је службовао до 1945. године. Тада се враћа у Тењу, своју остављену парохију, али сад без Божијег храма. Део парохијског стана претворен је у богомољу где је настављен духовни рад оца Душана са својом верном паством.

Године 1953. добио је премештај за град Осијек. Тешко се одвојио од својих верника, али такав је пастирски рад свештеника. У Осијеку је службовао до 1958. године, када је поново добио премештај у други славонски град Винковце. У том граду остаје до свог пензионисања 1975. године. Прота Душан је у Винковцима провео највећи део свога службовања. Ту се упокојила и честита протиница Дана, а он је отишао код своје деце. Боравио је у Крагујевцу код најмлађе ћерке Мире и у Суботици код ћерке Душанке и зета, проте Васе Протића. У Суботици се упокојио 1994. године, 17. јануара; тамо је и сахрањен.

Морам додати још и ово: прота Душан је мене крстио у Тењи, а кад сам завршио богословију био сам постављен за ђакона код проте у Винковце од 1962. до 1965. После његовог пензионисања,

1975. године, наслеђујем га, по вољи Божијој, у Винковцима.

Нажалост, у последњем рату је свети храм у Винковцима срушен до темеља, као и парохијски дом. По завршетку рата у Винковце долази млади свештеник Предраг Азап. Он вредним радом подиже нови храм и нови парохијски дом.

**Протојереј
Душан Парабак
(1925–1994)**

Прота Душан Парабак рођен је у барањском селу Јагодњак 1925. године. Барања је увек била радник добрих појаца и свештенослужитеља, тако да се и код њега се појавила љубав према појању и свештеничком позиву. Одлази у Богословију Светог Саве у Београду и исту успешно завршава.

Одмах по завршетку богословије рукоположен је у чин свештеника. Рукоположио га је 1948. године Епископ бачки др Ириније Ђирић и поставио за пароха у Станишићу у Епархији бачкој.

Убрзо прелази у Епархију сремску у место Даљ где се кратко задржава, јер добија премештај на упражњену тењску парохију 1953. године. Ту наставља свој пастирски рад. Стално му је била на уму жеља да подигне нови храм на темељима срушеног за време рата. Времена су била тешка. Било је забрањено скупљање прилога али он креће у неизвесност. Уз велику веру у Бога и свој народ упушта се у тај велики посао. Обилазио је бициклом небројено пута сваки дом да моли за прилог у било каквом облику. Био је прогоњен и кажњаван од тадашњих власти али није посустао. У богомољи се са верницима молио Господу да то дело успе, и заједно са истима га започео и завршио 1980. године.

Нова црква у Тењи

Шездесетих година окупља децу на веронауку. Одзив је био велики, како се и види на приложеној слици. Био је веома вредан на преношењу Божијих порука, тј. проповеди, својим верницима. Сви су излазили из цркве сваки пут освежени његовом проповеђу. Био је пастир свога стада. Већ је био оронолог здравља, и четири године пред пензију добија премештај за пароха у Горњи град у Осијеку, а постављен је и за архијерејског намесника осјечког. Дужношћу намесника није био одушевљен. Одлази у заслужену пен-

зију 1986. године, а ја сам га наследио и на парохији и као архијерејски намесник. Кад је дошло до последњег рата и он је морао да оде из Осијека. Без ичега је изашао са протиницом Љубицом и обрео се у Београду 1991. године. Уточиште је нашао у Геронтолошком центру на Бежанијској коси. Болест узима маха и код њега и код протинице. Она је везана за постељу, а он је заједно са две ћерке служио док није предала душу Богу. То га је јако потресло, и после њене сахране је смештен у болницу. Након три месеца, 23. јуна 1994. године, и он предаје своје уморно тело мајци земљи а душу Господу Богу свом. Сахрањен је на Земунском гробљу по својој изричитој жељи, пошто није могао у своју родну Барању.

Ово написах, као што рекох напред, у знак сећања, пажње и љубави према раду ова три славонска великана. Жеља ми је да се они који их се сећају подсети на њих, а да и млађи знају и другима причају какве је свештенослужитеље и молитвенике Богу имала наша Славонија. Нека вам је драги наши оци, у име свих ваших парохијана и моје лично име, искрена захвалност а од Бога награда!

*Одани протојереј-ставрофор
Срећко Лесковац,
иензионисани парох*

Веронаука у Тењи шездесетих година

Симпосион у Бечу под називом
„Нека нас Бог чува и нека нас Бог брани“

Црква и вера у време Првог светског рата

– Период између 1914. и 1918. године оставио је трага у Цркви и у теологији –

У Цркви Донаусити у Бечу одржан је 6. 4. 2014. симпосион на тему „Нека нас Бог чува и нека нас Бог брани“ („Gott erhalte, Gott beschütze“), што је део прве строфе аустријске националне химне. Први светски рат је оставио дубоке бразде у теолошком мишљењу и животу Цркве. Он је готово све време тумачен као *bellum iustum* – „праведни рат“, што се може сматрати и главним тоном овог симпосиона. „Католичка црква је била стабилан ослонац монархији“, каже стручњак за црквену историју из Граца проф. Михаела Сон-Кронталер и додаје: „Постојала је дубока симбиоза између католичког епископата и монархије Хабзбурга.“ Тај однос није за време трајања рата био довођен у питање. Мирољубиви напори папе Бенедикта XV били су примећени, али не и праћени добром вољом. Та инертност је почивала на одвећ дубоком преплету Цркве и монархије, вели госпођа Сон-Кронталер.

Тако је и у Немачкој изгледало. Немачки бискупи су тумачили рат на „религиозан начин“, односно као одбрамбени рат. Тек од 1917. г. бискупи су почињали, сходно развоју Великог рата, да се ослањају на мирољубива настојања папе Бенедикта XV. Један такав пацифистички програм састојао се у организацији „Савеза светског мира белог крста“ који је иницирао Макс Јозеф Мецгер у духу импулса од стране папе. Ова настојања су била позитивно прихватања у Ватикану.

Дилема протестаната

Реформистички војни суперинтендент Карл-Рајнхарт Трау-

нер вели да „Евангелистичка црква није имала тако тесне везе са монархијом“, иако је она била њој структурално потчињена. Но и мимо те чињенице, она је била истих ставова као и монархија.

3,35 милиона мушкараца у униформи

Историчарка Клаудија Рајхл-Хам вели да се целокупна Аустроугарска армија састојала из 3,35 милиона мушкараца. Од тога је око 1,8 до 2 милиона војника из једанаест различитих нација било позвано на фронт. То је значило и етничке и религиозне конфликте, као и антисемитизам који је у Бечу пре избијања рата био „веома латентан“. Рајхл-Хам је истакла да је било ратних злочина, пре свега у Србији и на источном фронту у Галицији.

Мултиконфесионални „Кајзер-рајх“

Хабзбуршка монархија је 1910. г. имала око 52 милиона становника, вели теолог Томас Шулте-Умберг. Од тога је била једна трећина католика, око 10 процената унијата византијског обреда и десет процената протестаната. Око 9 процената је било православних и 4,5 процента Јевреја.

Све су се те конфесије нашле у једној армији. Пропорционално, пасторалну службу над таквом армијом је имало око 3.000 свештеника/духовника.

Многи војници су за време рата изгубили веру, проистиче из извештаја духовника са фронта.

О улози жена у Првом светском рату говорила је историчарка Криста Хемерле. Њихов допринос у пошљкама је био веома битан – штрикане чарапе, пуловери, бисквити или цигарете. Ручни рад у школама је био прилагођен само служби помоћи војницима на фронту. Хемерле вели да историја болничарки на фронту још није изучена.

Историчар Ернст Пипер вели да „у случају спољашње опасности и унутрашња толерантност опада“, што се на примеру Првог светског рата одлично може видети.

Без обзира на националности, били то Французи, Немци, Аустријанци или Руси, сви су се предали пропагандном рату. Списатељи су једнако покушавали свим средствима да подрже националне ствари. У многим земљама су оснивани бирои за ратну пропаганду, а читава друштва су пошла у рат.

Проф. др Зоран Андрић

Моје ствари – Шта нам је заиста потребно у животу?

Савремени живот данас доноси мноштво материјалних ствари. Некако с временом као да се тај број повећава. Међутим, питање је да ли нам је заиста све то потребно. Потрошачки стил живота с капитализмом као да потпуно доминира савременим човеком. Питања која се намећу су: да ли нам је заиста потребно толико различитих материјалних ствари за живот, срећу и задовољство; колико нас ствари којима смо окружени испуњавају, а колико поробљавају? Бројне су студије урађене на тему материјалне културе – кроз филмове, књиге, изложбе... А сјајан документарни филм настао током прошле године, управо скреће пажњу на потрошачки стил живота, као и на универзалне и непролазне вредности.

Овогодишњи фестивал дугометражног и документарног филма „7 величанствених“, кроз селекцију за коју је заслужан Туе Стин Милер приказао је квалитетне филмове који представљају најбоље из документарне продукције за претходну годину. Један од њих је и филм финског редитеља Петрија Лукајнена *Моје ствари*. У трајању од 80 минута редитељ нам кроз интелигентну, забавну и емотивну студију, све време

указује на сувишност ствари, као и на могућност избора. Пажњу привлачи сјајном идејом, јединственом наративом, аутентичношћу, врхунском фотографијом и динамичном монтажом.

Редитељ, истовремено и главни актер филма, Петри Лукаинен рођен је 1984, живи и ради у Хелсинкију. Започео је каријеру са 17 година, режирајући телевизијске рекламе и музичке спотове. Од тада ради као редитељ, директор фотографије и монтажер на документарним серијалима у продукцији финске телевизије УЛЕ.

Иако је ово документарни филм, излази из својих класичних оквира, управо због специфичне визуелне естетике, која га приближава домену играног филма. Сам пројекат је трајао годину дана, а испратио га је и сниматељ Јесе Јокинен, заслужан за изузетну ликовност и квалитет сваког кадра у филма. Филм је заиста сниман годину дана, колико је и трајала животна трансформација главног јунака.

Моје ствари
(*Tavarataivas*)

Финска 2013.

80 минута

режија: Петри Лукаинен

Сама радња филма одиграва се у Хелсинкију, где јунак, након емотивне кризе узроковане раскидом с девојком, решава да преиспита свој живот, као и своја очекивања и потребе. Одлучује се на један радикални акт, одбацује буквално све своје ствари око себе и са себе, не би ли сам себи дао одговор на питање шта му је заиста потребно у животу и шта га чини срећним. Како каже селектор фестивала Туе Стин Милер: „Храбро и бескомпромисно ствара потпуно нове егзистенцијалне околности у којима успоставља значајну и отрежњујућу дистанцу у односу на савремени свет.“

Кроз савремени медиј филм још једном расламсавамо машту у контексту преиспитивања својих живота, вредносних судова, приоритета... И како се наводи у самој најави филма, „редитељ документује сопствени експеримент преиспитујући модерну културу и константно генерисање потреба људи у свету потпуно потонулом у конзумеризам“. Наиме, сама идеја филма је крајње једноставна и занимљива да готово сваког мами на преиспитивање. Живот по инерцији у материјалистичком друштву доноси укалупљеност у брендове и трендове, међутим, опција која увек постоји је испитивање својих потреба, а нарочито оних око којих смо одлучили да нам се живот одвија. Влада култ жеља, а

не култура стварних потреба. Управо кроз овај филм нам се све време намеће један други угао посматрања живота, у ствари сам концепт живота бива деконструисан у материјалистичком друштву и акценат се ставља на преиспитивање суштинских наших потреба.

Потрошачка култура је данас глобални феномен, а наша стварност је потпуно окупирана производима и њиховим пласирањем. У савременом друштву акценат је на материјалним добрима која нас готово и обликују. Њихова вредност и присуство нам дају смисао и одређују нас, те временом почињемо да се идентификујемо са њима и читав вредносни систем градим у односу на њих. Постајемо људи који живе својим стварима, оне нам постају поштапанице услед личне празнине. Међутим, потребна је лична спознаја и препознавање захтева сопственог бића, емоција и мисли.

Овај смели манифест говори нам о личном обликовању и трансформисању света, уз наше конкретне поступке. Употреба и функција ствари са мером и смислом бива делотворна, док даља употреба без икакве мере само лажно попуњава празнине. Стога би смисао требао бити у људима, а не у стварима.

Саша Велимир

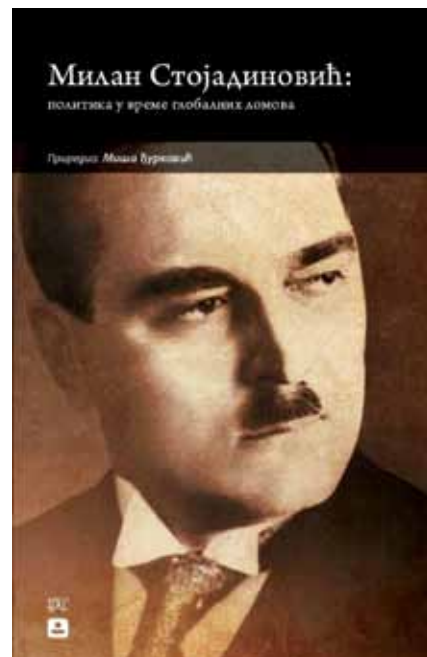
Миша Ђурковић (прир.)

Милан Стојадиновић: политика у време глобалних ломова

Београд : Завод за уџбенике :
Центар за конзервативне студије, 2013
290 стр., [8] стр. с таблама : илустр. ; 23 см
ISBN: 978-86-17-18436-8

У српској јавности личност Милана Стојадиновића је и даље табу тема. Поводом педесете годишњице од његове смрти у Београду је 2011. године у организацији Института за европске студије и Центра за конзервативне студије одржан скуп под називом „Милан Стојадиновић: политика у време глобалних ломова“. Недавно је изашао из штампе зборник радова са истоименог скупа. Ово је први научни интердисциплинарни покушај да се оцени и вреднује дело ове занимљиве и контроверзне личности српске модерне историје, о којој у јавном дискурсу преовладава оцена коју је створила популарна комунистичка историографија. Стереотипе о Стојадиновићу, личности која је у међуратним раздобљима била најдуже без прекида на челу југословенске владе, потребно је преиспитати, као и вишестрано анализирати политику коју је он водио како би се дошло до озбиљних научних сазнања. За савремену Србију, због актуелне светске економске кризе и унутрашњих питања, занимање за политички рад Стојадиновића који је деловао у годинама после Велике економске кризе 1929. године, и те како је важно.

Сам зборник се, уз врло користан и подстицајан увод приређивача др Мише Ђурковића, састоји из три дела. У првом делу обрађена је проблематика спољне политике, решавања хрватског питања, те развоја ваздухопловства. У другом делу неколико истраживача бавило се економским идејама, економском политиком, као и утицају саме Велике економске кризе у Југославији. Трећа целина доноси радове о друштвеним темама за време владе Милана Стојадиновића (просветна и културна политика, ротаријанство,

конкордатско питање, питање седишта југословенског реис-ул-улеме). Два последња поменута рада су специфична јер се баве верском проблематиком.

Први, рад Вељка Ђурића Мишине анализа је конкордатског питања у контексту унутрашње политике. Аутор указује на прагматичност Стојадиновића, те наводи да је конкордат био средство за пацификацију све више нарастајућег хрватског питања, раздвајање хрватског покрета од Римокатоличке цркве, али и за побољшање спољнополитичких позиција Југославије. У другом раду др Александар Раковић бави се премештањем седишта југословенског реис-ул-улеме из Београда у Сарајево и улогом Милана Стојадиновића у том питању, и може се закључити да се последице тога и данас и те како осећају.

У зборнику се такође налази и кратак интервју са Хуаном Радоњићем, Стојадиновићевим унуком, као и библиографија радова о Милану Стојадиновићу.

Иако овим зборником није одговорено на сва питања сложеног наслеђа епохе у којој је он деловао, као и саме „енигме Стојадиновић“, приложени радови су добар подстицај за даља истраживања. Ово је нарочито битно из разлога што су проблеми са којима се Србија суочава, иако у различитим међународним околностима, али у време када су у току нови глобални ломови, доста слични.

Данко Страхинић

У ФОЧИ

Нови декан Богословског факултета

На седници Наставно-научног већа Богословског факултета „Свети Василије Острошки“ у Фочи, одржаној у петак 11. априла 2014. године, у присуству Епископа зворничко-тузланског Г. Хризостома и ректора Универзитета у Источном Сарајеву др Митра Новаковића, за новог декана Богословског факултета изабран је јереј доц. др Дарко Ђого.

Богословски факултет је овим избором добио свог четвртог декана – првог који је своје целокупно теолошко образовање добио управо на овом факултету. Избор др Дарка Ђого представља плод двадесетогодишњег труда Српске Православне Цркве и Универзитета у Источном Сарајеву да Богословски факултет у Фочи образује сопствене кадрове који ће успјешно водити ову високошколску установу и преносити богословско знање новим генерацијама младих теолога. Многаја лjeta новоизабраном декану!

Извор: <http://bogoslovski.edu.ba/>

У ХРАМУ СВЕТОГ САВЕ

Шести васкршњи концерт

Уз благослов Патријарха Иринеја, у Храму Светог Саве 20. априла 2014. г. одржан је Васкршњи концерт православне духовне музике.

Васкршњи концерт у Храму Светог Саве одржан је шесту годину заредом, а ове године програм је углавном био посвећен Стевану Сто-

јановићу Мокрањцу, поводом обележавања 100 година од његове смрти.

На концерту је учествовало укупно 13 хорова, 11 из земље и два из иностранства.

Извор: <http://dnevnenovine.rs/>

САРАЈЕВО

Концерт посвећен Стевану Мокрањцу

Васкршњи концерт посвећен Стевану Мокрањцу, најзначајнијем српском композитору и музичком педагогу, одржан је 21. априла ове године у Дому Оружаних снага БиХ у Сарајеву.

Публици су се представили Мешовити вокални ансамбл „Арт Виво“ из Сарајева, Трио „Еудиатес“ из Источног Сарајева и Вокални ансамбл „Русалке“ Источно Сарајево.

Организатор концерта је било Српско просветно и културно друштво „Просвјета“.

Извор: <http://www.glassrpske.com/>

БЕОГРАД

Грчка у срцу наших сликара

У Великој галерији Дома Војске Србије, 16. априла 2014. године отворена је репрезентативна изложба слика „Грчка у свести и срцу српских сликара“ Николе Кусовца, историчара уметности и дугогодишњег музејског саветника Народног музеја у Београду.

Изложба, која се одржава у време грчког председавања Европском унијом, обухвата четрдесет и два дела ликовних стваралаца од изузетног значаја за историју савременог српског сликарства из приватних колекција.

Посетиоци Галерије Дома Војске Србије изложбу ће моћи да виде до 10. маја 2014. године сваког дана, сем недеље, од 11 до 19 часова. Улаз је слободан.

Извор: <http://www.odbrana.mod.gov.rs/>

БЕОГРАД

Србија у Великом рату 1914–1918

У препуној дворани Руског дома у Београду, у среду 16. априла, представљена је књига „Србија у Великом рату 1914–1918“ аутора проф. Мире Радојевић и академика Љубодрга Димића. Поред аутора, о књизи су говорили проф. Александар Животић, Драган Лакићевић и Живадин Јовановић.

На промоцији је истакнуто да су издавање ове књиге иницирали интелектуалци из српског расејања како би српски историчари афирмисали истину о правим узроцима Првог светског рата и огроман допринос Србије победи савезника. Књига је својеврсно реаговање српских историографа на велику продукцију литературе на Западу чији је циљ ревидирање историјски верификованих оцена о узроцима, последицама и одговорностима за покретање рата 1914. и покушај пребацивања одговорности на Србију. Истакнуто је такође да се у изградњи националне и државне стратегије мора полазити од историјских искустава Србије, од доброг разумевања савремених трендова у кретањима у Европи и у свету као и од дугорочних приоритета и циљева Србије. Извор: <http://www.beoforum.rs/>

ТАКОВО

199 година од Устанка

На Цвети 1815. године, пре 199 година, Милош Обреновић, након богослужења у таковској цркви-брвнари, позвао је окупљене угледне Србе да поново узму оружје у руке и наставе борбу започету 1804. под Карађорђејем. Ово је био почетак Другог српског устанка – који је довео до остваривања српске аутономије у оквиру Османског царства и успостављања Кнежевине Србије.

Дана 23. априла 2014. г., полагањем ловорових венаца у Спомен-комплексу Другом српском устанку у Такову обележена је 199. годишњица почетка стварања модерне српске државности.

Венце су положили министар просвете Томислав Јовановић, у име Вла-

де Србије, као и представници Војске Србије и општине Горњи Милановац.

Свечаности су присуствовали и Патријарх српски Господин Иринеј и Епископ шумадијски Јован.

Извор: РТС

НИШ

Табла фест

Основци из целе Србије, али и из земаља у којима слушају наставу на српском језику, до 15. маја 2014. могу да се пријаве на ликовни и литерарни конкурс Нишког креативног студија „Табла фест“.

Радове о темама „Сањао сам, кад порастем“, „Највећи поклон је добар друг“ и „Када не би било табле“ треба да пошаљу на адресу: Нишки креативни студио (за „Табла фест 14“), Давидова 2, 18000 Ниш, или на адресу електронске поште: tabla@ro.ru.

Учесници могу послати највише по три ликовна и три литерарна рада. Сви треба да буду потписани пуним именом и презименом, треба додати разред, назив школе и место, односно државу.

Литерарни радови треба да буду одштампани или исписани читко ћирилицом. Аутори најбољих радова биће награђени на Фестивалу децјег стваралаштва „Табла фест 14“ у Нишу, 30. маја 2014.

Извор: <http://nisski.wordpress.com/>

БЕОГРАД

Међународна конференција о Великом рату

Међународна научна конференција о Првом светском рату, у чијем раду учествују истакнути научни радници, академици, историчари и војни експерти из 20 земаља Европе и Азије одржана је у Београду 24–25. априла 2014. г., јавља Танјуг.

Поздрављајући учеснике конференције, министар одбране у технич-

кој влади Небојша Родић је нагласио значај скупа у контексту утврђивања истине о Првом светском рату.

„У светлу покушаја различитих тумачења и покушаја ревизије Првог светског рата надам се да ћете објаснити и одредити димензију велике прекретнице у историји човечанства и тако допринети утврђивању истине“, рекао је Родић.

На скупу се дискутовало се о Првом светском рату са циљем објективизације истине, а учествовали су представници официрских организација из Аустрије, Бугарске, Мађарске, Израела, Јордана, Шпаније, Казахстана, Македоније, Русије, Србије, Републике Српске, Словачке, Црне Горе, Чешке, Норвешке, Албаније, Румуније, Турске, Француске и Украјине.

Фестивал фолклора Срба са западне стране Дрине

Овогодишњи 5. јубиларни Фестивал фолклора Срба са западне стране Дрине „Шири ми се моје коло мало“ биће одржан 17. маја у Београду. Организатор фестивала је Културно-уметничко друштво „Крајина“.

Свечаним дефилеом централним улицама Београда (од Калемегдана кроз Кнез Михаилову улицу, до Трга Републике) у 15 часова почеће фестивалски дан игре, песме, музике и добрих вибрација, а у 16.30 планиран је концерт у Дечјем културном центру. Извор: www.kudkrajina.org.rs

Кад је Бог на првом месту...

Крајем фебруара 2014. године у Канцеларији за дијаспору и сарадњу са Србима у региону представљена је књига текстова протојереја-ставрофора Предрага Азапа из Винковаца. Ови текстови (на броју их је 23) изворно су објављени у епархијском

часопису *Преображење* у периоду од 2007. до 2012. г.

На промоцији ове књиге окупљенима се обратио Преосвећени Владика липљански Јован, рекавши да ће поуке и поруке изложене у књизи *Када је Бог на првом месту*, све је на свом месту наћи своје место као духовна литература верника. Преосвећени Јован је истакао и неопходност узајамног духовног исправљања без обзира на то где живимо и какве нас физичке границе деле.

Поред студената, учитеља, историчара, благочестивог народа, представљању књиге присуствовао је и архијерејски намесник шидски протојереј Радомир Мишић. Организатор сабрања је био портал „Српска дијаспора“. Извор: <http://www.spc.rs/>

НАЈУТЈУБУ

Дигитална архива историје света

Једна од водећих компанија за продукцију кино-журнала и документарца у XX веку „British Pathé“ поставила је своју комплетна архиву, која садржи више од 85.000 историјских филмских записа (1896–1976) на свој Јутјуб канал.

Стручњаци, научници и истраживачи различитих профила, али и сви заинтересовани имају сада прилику да уроне у ову архиву која садржи снимке неких од најзначајнијих тренутака историје у последњих сто година, преноси британски *Телеграф*.

Целокупну архиву можете погледати на British Pathé Јутјуб каналу. У архиви има око 3.500 сати материјала који је дигитализован 2002. године. Ова видео-архива покрива скоро све битне догађаје, познате људе, путовања, спортска такмичења и културне догађаје, а велики је извор информација за I и II светски рат.

Извор: <http://www.b92.net/> ■■

ПРОСЛАВЉЕН ВАСКРС

Хришћани су ове године заједно прославили Пасху

Ове године је свих 2.300.000.000 хришћана у свету – православних, римокатолика и протестаната – прославило истог датума Празник над празницима – Васкрсење Христово.

Његова Свесветост Патријарх константинопољски Г. Г. Вартоломеј се у својој Васкршњој посланици, поред честитања и поуке о значају Васкрсења Христовог за спасење творевине, осврнуо на трагичне догађаје који су обележили новију историју људског рода, посебно на период од 2. светског рата наовамо. „Све нам указује на то да сваки покушај достизања слободе без Христа завршава трагично“, рекао је Патријарх.

У Москви је Патријарх московски и целе Русије Г. Кирил у свом обраћању у Храму Христа Спаситеља посебну пажњу посветио Украјини. Патријарх Кирил се помолио да се зауставе пројекти оних који желе да униште свету Русију и нагласио да је Украјина политички посебна, док је духовно и историјски једно са Русијом. Молитви у Храму су присуствовали председник Русије Владимир Путин и премијер Дмитриј Медведев.

Римокатолички поглавар папа Фрања је на васкршњем бдењу у Цркви Светог Петра крстио десеторо људи и затражио од римокатоличких свештеника и верника да пренесу веру до свих крајева земље. Папа Фрања се у посланици „Граду и свету“, пред мноштвом окупљеног народа на Тргу Светог Петра помолио за мир у Украјини и Сирији, као и за престанак терористичких напада у Нигерији.

У Светој земљи је по традицији на Велику суботу много људи било у Цркви Христовог гроба у Јерусалиму, држећи у рукама свеће и појући.

Верници из целог света су већ у раним јутарњим сатима у недељу образовали литије кроз град. На главној васкршњој Литургији у Цркви Светог Гроба и у њеном предворју окупило се, према процени полиције, 4.000 људи. У цркви није било инцидената.

Заједничко прослављање Васкрса у овом веку догодиће се укупно 31 пута, а прво следеће је 2017. године. Разлика између датума римокатоличко-протестантског и источног, православног Васкрса, биће следеће године недељу дана, а 2016. године чак пет недеља.

Извор: Инфо-служба СПЦ, РТС

ORTHPHOTO:

Првих 10 година

Прошло је 10 година од како се заједница окупљена око веб-сајта „OrthPhoto“ (<http://www.orthphoto.net/>) труди да представи лепоте православља путем фотографија.

Овај веб-сајт је настао трудом малог тима добровољаца. Своје постојање започео је у Пољској. Потом се сајту придружила српска заједница, коју су следиле румунска, бугарска, а потом и остале.

Оно што ову заједницу чини посебном јесте чињеница да је од првих дана све зависило од људи који су посветили своје слободно време раду у уређивачком тиму и у промоцији веб-сајта: све је рађено на добровољној бази, без икаквих профита... Корисници сајта „OrthPhoto“ у различитим државама почели су међусобно да се упознају. Од веб-сајта пројекат је прерастао у заједницу људи који желе да своје православно искуство деле са другима.

Након неколико година, заједница се са веб-сајта почела ширити и мимо интернета. Српска заједница је организовала први скуп корисника

„OrthPhoto“. Потом је организовано и међународно фотографско такмичење за „OrthPhoto“ Прошле године организовани су такмичење и изложба о Васкрсу са Интерпарламентарном скупштином православља (www.eiao.orthphoto.net).

Поред ових, у минулим годинама организовано је још неколико изложби: поводом петогодишњице сајта, затим изложба о монаштву, о Пољској и Србији (www.exhibition.orthphoto.net). Изложба о Пољској је добила подршку и од председника Пољске. Одржана је и изложба у Парламенту Европе, као и у 7 главних градова и у многим другим градовима (укупно у више од 50 градова) (www.poland.orthphoto.net). Уз то, ова заједница је помогла издавачкој кући Пољске Православне Цркве да објави 3 албума фотографија које су снимили чланови заједнице „OrthPhoto“. У сарадњи са Супрасаљском академијом организоване су 2 фото-радионице.

Поводом десетогодишњице, уредништво веб-сајта је израдило напреднију почетну страницу са више информација, а интерфејс је обogaћен могућностима претраживања. Све похвале уређивачком тиму и људима који својим доприносом обogaђују и одржавају овај портал.

УЛАН БАТОР

150 година парохије

Почетком априла ове године у Улан Батору (главном граду Монголије) обележено је 150 година од првог православног богослужења у Монголији, преноси *Светијора прес*. У оквиру прославе, у централној пошти Улан Батора одржано је свечано гашење колекционарске серије коверата пуштене у промет поводом 150 година од првог православног богослужења у Монголији. Свечаност поводом поменутог јубилеја организовале су парохија Свете Тројице у Улан Батору и амбасада Руске Федерације у Монголији.

Настојатељ парохије, отац Алексије (Трубач) честитао је сабрањима знаменити датум и лично ударио поштански штампил с датумом на спомен-коверте.

ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ И ОБРАЗОВАЊЕ РАКОВИЦА
И КЊИЖЕВНО ДРУШТВО РАКОВИЦА РАСПИСУЈУ

Конкурс за Четврти сабор духовне поезије

Право учешћа имају сви песници који пишу на српском језику.
Учесници достављају по три песме (у три примерка), под шифром (решење шифре послати у посебној коверти).

Избор најбољих радова извршиће стручни жири који ће прогласити резултате и рангирати их на 1, 2. и 3. место. Најбољи песници биће награђени златницима са ликом Светог Саве. Жири ће одабрати и три песме за похвалу. Одабрани радов биће објављени у зборнику *Четврти сабор духовне поезије*.

Место и време одржавања Сабора: Порта манастира Раковица, Мала Госпојина – 21. септембар 2014. године у 11.00 или Центар за културу и образовање Раковица.

Радове слати на адресу: Центар за културу и образовање Раковица, 11090 Раковица, Мишка Крањца 7, са назнаком: за Сабор. Конкурс је отворен до 15. јула 2014. године.

Контакт телефон: 011 3582 493 / Имејл: kcrakovica@gmail.com

ДОБРОЧИНСТВО
Поклоничка агенција Српске цркве
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
www.dobrocinstvo.spc.rs

**100 год. ОД СЛАВНИХ
БИТАКА** 17 - 18. мај

ОВЧАР - КАБЛАР
25. мај

БЕЧ
28. мај - 01. јун

МАНАСТИРИ РУМУНИЈЕ
30. мај - 07. јун

СВЕТИЊЕ ГРЧКЕ
17 - 23. јун

Метеори, Егина, Евиа...

ОСТРОГ
сваког викенда

Пре 150 година, дана 3. априла по новом календару 1864. године, у малој православној Цркви Свете Тројице, која се налазила непосредно уз руски конзулат у Урги (стари назив Улан Батора), забјалалски свештеник Јован Николски одслужио је прву Литургију у овом месту. Тај дан сматра се рођенданом парохије Свете Тројице Руске Православне Цркве у Монголији.

У совјетско време парохија није била активна. Црквени живот је обновљен деведесетих година 20. века. Лета 2001. године тадашњи Митрополит смоленски и калињинградски – садашњи Патријарх московски и све Русије Г. Кирил положио је камен темељац за нови Храм Свете Тројице. Храм је подигнут и освештан 2009. године.

Претрагом чланака на интернету сазнали смо да од 2009. године ова парохија издаје и часопис *Тројица* на монголском и руском језику, а штампала је и неколико вишејезичних зборника православних молитава. Парохија има и своју презентацију на интернету – www.pravoslavie.mn – и на овом веб-сајту се може прочитати нешто више о православљу у Монголији. Између осталог, и то да тренутно у животу ове парохије учествује више од 100 православних верника – Монгола, Руса, Украјинаца, Срба, Белоруса, Грузина и других националности, као и да ова па-

рохија (једина православна црквена заједница у земљи) пружа духовну подршку за око 5.000 православних хришћана који живе у Монголији а који према могућностима учествују у животу Цркве.

За мисионарске потребе ове парохије, са благословом Еп. стобијског Давида (Нинова), трудом Православног мисионарског центра „о. Данил Сисојев“ 2011. године објављен је и превод књига *Вера Свешћих (Кашихизис Источне Православне Цркве)* и *Тумачење Молитве Господње* Св. Владике Николаја на монголски језик.

СОЛУН

Интерпарламентарна скупштина православља

Заседање Интерпарламентарне скупштине православља требало би да буде одржано у Солуну 10. и 11. маја 2014. године. По окончању заседања, у Солуну је заказана и конференција на тему „Хришћанство – православље и медији у савременом свету“ („Christianity – Orthodoxy and the Media in Modern World“), која ће по плану бити одржана од 12. до 15.

50. годишњица матуре свршених богослова 1959–1964. из Призренске богословије

Генерација свршених богослова 1959–1964. из Призренске богословије прославиће на Преподобног Јустина Ћелијског (Оданије Педесетнице) 14. јуна 2014. године јубиларну 50. годишњицу матуре.

Позивамо све наше колеге – бивше ученике ове богословије, да се одазову позиву.

За информације око организовања прославе можете се обратити Слободану Стојановићу на бр. телефона +381 11 343–5–935

маја текуће године. Посебна пажња на овој конференцији биће посвећена пољу црквених информативних средстава и црквених вести.

Конференција је сазвана ради истраживања постојећих ставова и размисљања о овим темама, као и ради разматрања преношења вести и информација из живота Цркве путем медија, са освртом на правну регулативу и етику новинарства, а у контексту питања односа хришћанског сведочења, богослужења и нових технологија. Предвиђено је да се током трајања ове конференције одвоји време и за дискусије о релевантним питањима.

Извор: <http://eiao.org/> ■■

У БОСАНСКОМ ПЕТРОВЦУ

Разговори о болним темама

Епископ бихаћко-петровачки Г. Атанасије примио је 10. априла 2014. у Епископији у Босанском Петровцу шефа Кабинета реис-ул-улеме Исламске заједнице у БиХ г. Разима Чолића. Посјету је иницирао г. Чолић, који је иначе био у посјети исламским заједницама у овом дијелу БиХ. Епископ Атанасије и г. Чолић су разговарали о разним темама, а нарочито о проблему који је настао у Босанској Крупи, у насељу Говедарница. Меџлис исламске заједнице Босанска Крупа настоји да изгради нову џамију у непосредној близини стратишта православних Срба и њиховог Парохијског дома. Епископ Атанасије је и раније настојао, а то је и учинио и приликом овог сусрета, да се сачува неповређена успомена на невино пострадале, тврдећи да се за подизање џамије може наћи неко друго мјесто. И г. Чолић је изразио поштовање према мјесту страдања, предлажући извјесна компромисна решења. Епископ Атанасије је закључио да ће, имајући у виду предлоге његовог госта, бити потребно да се цијело ово питање разматра у ширем црквеном контексту.

Извор: Епархија бихаћко-петровачка

У БЕОГРАДУ

Основци за школарце КиМ

На Светосавском платоу, 11. априла 2014, београдски основци успешно су завршили до сада највећу хуманитарну акцију ученика веронауке „Васкршњи пакетићи –

Саопштење Епархије рашко-призренске

Епархија рашко-призренска примила је најновију изјаву г. Дардана Гашија, косовског министра за просторно планирање, као отворену провокацију која има за циљ да наруши међуетничке и међуверске односе на КиМ готово сада у време највећег хришћанског празника Васкрсења Христовог.

У тексту који је 21. априла објавио приштински *Телеграф* под насловом „Порушићу цркву Св. Никола“ (Gashi: Do ta rrënoj edhe „Sveti Nikollën“) поменути косовски министар износи неистините тврдњу да је још незавршена Црква Св. Спаса у центру Приштине подигнута нелегално (Министар чак и не зна назив цркве, што само показује његову обавештеност о овом питању). Српска Православна Епархија рашко-призренска поседује сву потребну документацију које су издале надлежне институције када је црква грађена и изјава поменутог косовског министра не може се другачије тумачити него као покушај етничке и верске дискриминације. Познато је да је у центру Приштине подигнута велика римокатоличка катедрала, а започета је и градња централне џамије. Дискриминаторски однос према Српској Православној Цркви наноси велику штету самом министру Гашију и институцијама коју представља, готово због тога што је Српска Православна Црква недавно директно из самог врха владе Косова обавештена да влада подржава завршетак градње овог храма, о чему су обавештени и међународни представници на КиМ. Стога изјаву г. Гашија у најбољем случају можемо схватити као његову личну политичку авантуру која је у служби предстојећих косовских избора.

Иначе, због својих неумесних медијских изјава и покушаја политизације питања културне баштине министар Гаши је већ блокирао рад мешовите Комисије за имплементацију заштићених зона којом поред њега председава и специјални представник ЕУ за српску православну баштину.

Дато у канцеларији Епархије рашко-призренске

Грчаница, 22. април 2014. године

Извор: Епархија рашко-призренска

ђаци Београда ђацима Косова и Метохије“. Ова акција се спроводила у свим основним школама на територији АЕМ током марта ове године, када је обележена годишњица страдања нашег народа на КиМ (Мартовски погром 2004, бомбардовање 1999). Сви прикупљени пакетићи су послати на КиМ током Васкршњих празника. Школарци Београда су сами правили и паковали играчке, школски прибор, књиге, друштвене игре и све оно што су од срца својим другарима наменили. Из 138 школа прикупљено је преко 7.000 пакетића. Завршна манифестација одржана је испред духовног симбола Београда – Храма Светог Саве, када је многобројне присутне поздравио и Епископ липљански Г. Јован, председник Одбора за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке. Програм је текао уз песме хорова, наступе фолклорних група, рецитале ученика из многобројних осмогодишњих школа Београда.

У ЕПАРХИЈИ НИШКОЈ

Прво крштење у ВС

Епископ јегарски Г. Порфирије објавио је 15. априла 2014. Свету тајну крштења петнаест припадника 3. бригаде Копнене војске у Цркви Светог Симона Монаха у Нишу.

Владика Порфирије је истакао да је враћањем војних свештеника у касарне унапређена сарадња са Војском Србије, а круна те сарадње је крштење петнаест официра, подофицира и професионалних војника припадника 3. бригаде Копнене војске. „Између Цркве и Војске не само да постоји сарадња, већ се са војним свештеницима који су присутни у касарнама ради о послу на истом пољу“, поручио је Епископ Порфирије. Преосвећеном су саслуживали капетан Слађан Влајић, главни војни свештеник, војни свештеници из других бригада и свештеници Епархије нишке, у присуству бригадног генерала Желимира Глишовића, команданта 3. бригаде КоВ. Извор: Епархија нишка

Прва литургијска прослава Васкрса у Војсци Србије

У склопу обележавања Васкрса и Дана Војске Србије, Епископ јегарски Г. Порфирије је на Васкршњи уторак, 22. априла 2014, служио Свету Архијерејску Литургију у параклису Светог великомученика Георгија у Генералштабу Војске Србије, уз саслужење протојереја-ставрофора Петра Лукића и протођакона Радомира Перчевића из Саборне цркве, као и главног војног свештеника јереја Слађана Влајића, уз појање Првог београдског певачког друштва којим је дириговала Радмила Кнежевић.

Васпостављањем верске службе у војсци након више од седам деценија, створени су услови да се у Војсци Србије по први пут празник Васкрсења Христовог прославља литургијски.

вом Саду, уз саслужење високопреподобног Архим. Јеронима Мочевевића, протојереја-ставрофора Димитрија Колунџића, презвитера Драгана Петровића и братства Саборног храма.

У богослужењу Православне Цркве не постоји служба која је величанственија и упечатљивија од богослужења празника Пасхе. Пасхално богослужење представља велелепну гозбу, коју је Господ уготовио свима онима који притичу под благодатну сеницу Његовог дома. Верујући људи током свете ноћи ове и светог дана овог са посебном снагом осећају светлу радост Васкрсења Христовог, која се изобилно излива. У овој ноћи, ноћи Васкрсења Христовог, отварамо своја срца за сусрет са Оним који је нас ради пострадао, умро и васкрсао. Он ће ући и испунити наш живот Собом и Својом светлошћу, преображавајући наше душе. *Извор: Епархија бачка*

Ниш

У Саборном храму у Нишу Васкршње јутрење је служило братство храма. У продужетку је одслужена прва Света Литургија.

Ујутру је Свету Архијерејску Литургију служио Епископ нишки Г. Јован. Епископу је саслуживало свештенство Саборне цркве. После прочитаног јеванђелског одломка прочитана је васкршња посланица. Велики број верног народа се причестио Тајнама Христовим. На крају Литургије Владика Јован је свима поделио васкршња јаја. После службе у згради владичанског двора је приређено послужење. *Извор: Епархија нишка*

Крагујевац

Пре почетка Васкршњег јутрења Владика шумадијски Г. Јован је осветио нови мермерни иконостас Саборног храма. Свечано Васкршње јутрење је предводио Епископ Јован са свештенством Саборног храма и мно-

НА БЕЛОМ ДВОРУ

Васкршњи приједи за децу

Престолонаследник Александар II и принцеза Катарина били су 15. априла 2014. у Белом двору домаћини Васкршњих пријема за преко 1.000 деце из домова за децу без родитељског старања, ромске деце и деце са инвалидитетом.

Пријемима је присуствовао и Епископ ремезијански Г. Андреј, који је поздравио децу, говорио им о Васкрсу и објаснио значај овог великог празника. Дечји црквени хор „Свети Јован Богослов“ Епархије шабачке извео је химну Србије и традиционалне васкршње песме.

Торжествена прослава Васкрсења Господњег

Подгорица

Централну Литургију служио је Митрополит црногорско-приморски

Г. Амфилохије у Саборном храму Васкрсења Христовог у Подгорици, уз саслужење свештенства Митрополије и молитвено учешће више хиљада вјерника који су се у току Часног поста припремали за Свето причешће.

Митрополит Амфилохије је у току свете службе подгоричког пароха Миладина Кнежевића произвео у чин протопрезвитера.

„Овај храм је симбол те божанске љубави. И велико се чудо догодило у Црној Гори. По први пут у њеној историји је сва Црква Божја била сабрана у овом светом храму. И не знам да ли ће се то поновити – дај Боже и неки други пут у будућим временима“, рекао је Митрополит Амфилохије.

Васкршњој Литургији у подгоричком Саборном храму присуствовали су и амбасадори Србије и Украјине, г. Зоран Бингулац и гђа Оксана Сљусаренко. *Извор: Митрополија црногорско-приморска*

Нови Сад

У недељу 20. априла 2014. Епископ бачки Г. Иринеј служио је Пасхалну јутарњу службу и началствовао Евхаристијским сабрањем мноштва верног народа у Саборном храму у Но-

штвом верног народа града Крагујевца. По завршеном јутрењу почела је Света Архијерејска Литургија, коју је служио Епископ Јован уз саслужење братства Саборног храма и архијерејског намесника крагујевачког Рајка Стефановића и ректора Богословије Светог Јована Златоуста протојереја-ставрофора Зорана Крстића. Радост Васкршње Литургије употпуњена је када је на малом входу Владика одликовао ђаконе Небојшу Јаковљевића и Ивана Гашића чином протођакона, јереје Срећка Зечевића и Дејана Лукића чином протонамесника, а старешину храма протојереја-ставрофора Зарију Божића, одликовао Орденом Св. Симеона Мироточивог.

Извор: Епархија шумадијска

Манастир Ђурђеви Ступови

Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије уприличио је традиционални васкршњи пријем у катедралном манастиру Епархије будимљанско-никшићке Ђурђевим Ступовима који је одржан другог дана Васкрса, у понедјељак 21. априла 2014. год. Свечаности се одазвао велики број званица, бројно свештенство, монаштво и друге личности из привредног и културног живота Берана, Бијелог Поља, Андријевице, Плава, Мојковца, Рожаја.

Епископ Јоаникије је гостима честитао празник Васкрсења Христовог, и између осталог рекао: „Не живи човјек само о хљебу, него о свакој ријечи која излази из уста Божјих, а то је ријеч истине, ријеч Светог Јеванђеља, ријеч наше свете вјере, наше свете Цркве. То је, управо, ријеч о Васкрсењу Христовом, јер све што је казано у Светом Јеванђељу, што је Господ говорио и чинио, потврдио је и усавршио и свакој тој ријечи дао силу Својим васкрсењем из мртвих и Својом побједом над смрћу.“

Извор: Епархија будимљанско-никшићка

Бијељина

Прослављање Васкрсења Господа Исуса Христа у Бијељини почело је у поноћ васкршњим богослужењима у манастирима Св. Василија Острошког и Св. Николаја у етно-селу Станишићи.

Посебно свечано и торжествено било је у Саборној цркви Рођења Пресвете Богородице у којој је служио Владика зворничко-тузлански Г. Хризостом.

Након Свете Литургије, Преосвећени Владика благословио је васкршња јаја и сир, те свима честитао Васкрс подијеливши свакоме по једно црвено васкршње јаје.

Извор: Епархија зворничко-тузланска

Босански Петровац

Епископ бихаћко-петровачки Г. Атанасије служио је у поноћ васкршњу Литургију у Катедралном храму Св. апостола Петра и Павла у Босанском Петровцу, уз саслужење свештеника храма. Потом је уследио пријем који је поводом празника уприличио Епископ Атанасије у Епископији у Босанском Петровцу. Присуствовали су председник Владе Унско-санског кантона г. Хамдија Липовача, начелник општине Босански Петровац г. Златко Хујић, председник Општинског већа општине Босански Петровац г. Душан Дошен и свештеници петровачких парохија.

Извор: Епархија бихаћко-петровачка

Чиле

Парохија Св. Николаја Жичког и Охридског у Сантјаго де Чилеу прославила је највећи хришћански празник у Храму Рођења Пресвете Богородице Антиохијског Патријархата. Литургији, коју је служио парох Душан Михајловић, присуствовали су бројни вјерници Срби, Руси, Украјинци, Белоруси, Чилеанци... Послије

Литургије, у сали цркве организован је свечани ручак на коме су парохијанке из разних земаља представиле јела својих националних кухиња.

Извор: Митрополија црнојорско-јриморска

Аргентина

Свету Литургију, а потом и благосиљање васкршњих шараних јаја, у Цркви Св. Николе служио је презвитер Бранко Станишић, парох у Маџају.

Уз око стотину потомака наших исељеника из Ђака, Светој Литургији и слављу које је уследило присуствовали су и православни исељеници из других народа, као и један број Аргентинаца. Васкршње славље послје Литургије је нарочито развеселила фолклорна група грчке заједнице из Ресистенсије, главног града провинције Ђако.

Извор: Митрополија црнојорско-јриморска

Синсинати

Богослужења су одржана у Цркви Св. Ђорђа на Велики четвртак, Велики петак и Велику суботу водећи нас до Васкршње прославе у недељу. На дан празника, верни народ Цркве Св. Ђорђа, са својом децом, је испунио цркву, припрату и порту да прославе Васкрсење Христово. На Васкршњој Литургији оцу Петру у Евхаристији су помагали у олтару браћа Томпсон, Томас Фрејзер, Велко Уверић, и Адам Меадор, са много причасника. Лесли Фрејзер је за време Свете Литургије читала апостол, док је хор, предвођен дугогодишњом парохијанком Ненси Хелбић, певао изванредно. Након Литургије, наша деца су учествовала у традиционалном лову на васкршња јаја у црквеној порти.

Адам Меадор

Извор: Епархија источноамеричка

Ненад В. Петровић (1925–2014)

У Лондону је 21. марта 2014. умро писац и публициста Ненад Петровић.

Опело пок. Ненаду Петровићу вршили су 27. марта, у Храму Св. Саве у Лондону, у присуству великог броја пријатеља и поштовалаца, протојереји Горан Спаић, Милун Костић, Радомир Аћимовић, Драган Лазећ и протођакон Ђорђе Чекеревач.

Ненад Петровић је рођен у Загребу 30. маја 1925, од оца краљевског официра Војислава и мајке Надежде, рођене Јакшић, из Глине. У Енглеску је стигао 1947, где је као родољуб и интелектуалац служио подједнако својој Цркви и своме народу. Више од 20 година био је секретар Српске православне црквене општине у Лондону, а касније и њен председник од 1985 до 1988.

Своју огромну библиотеку и сву своју материјалну имовину завештао је Цркви Св. Саве у Лондону чиме је постао велики добротвор и највећи приложник у њеној историји.

Ненад је био члан Удружења писаца и уметника у иностранству од 1964, потом секретар, а од 1986. и његов председник. За почасног члана Удружења књижевника Србије изабран је 1989 године.

Као писац и публициста био је сарадник многих листова и часописа у свету. Објављене су Ненадове књиге *Лице и налиције комунизма у Југославији* (1964) и *Марксова кћи, историјско-критички ојлед о Елеонори Маркс и зачецима социјализма у Енглеској* (1973). У Србији је 1998. објавио књигу есеја *Из живота лондонске политичке емиграције*. Удружење књижевника Србије је 2000. објавило његову књигу *Ојледи о смислу и заблудама у оквиру библиотеке „Дијаспора“*.

Његовом смрћу наша Црква и заједница у овој земљи изгубила је једног оданог члана, доброг, угледног и узорног човека и пријатеља.

Ненад је сахрањен на Српском црквеном гробљу у Бруквуду.

Вечан му помен!

Проша Милун С. Костић

Роксанда Тимотијевић (1933–2014)

Петнаестог дана априла месеца 2014. године, после краће болести, упокојила се Роксанда Тимотијевић.

Рођена је 11. октобра 1933. године у Неготину. Као дипломирани историчар уметности долази у Призрен септембра 1961. године, где ће примити службу кустоса културно-историјских споменика града Призрена, у првом реду цркава, за које ће животно бити везана до краја свог живота. Припремала је и књигу о призренским старинама која је настајала као плод дугогодишњег студиозног и преданог проучавања споменичког наслеђа града Призрена. Ту, у Призрену, упознаће свог супруга, тада младог професора, касније ректора Призренске богословије, проту Милутина Тимотијевића, са којим ће родити шесторо деце. Две кћери, Сара и Јована, удате су за нишке проте, а син Предраг је свештеник при Храму Св. Василија Острошког у Београду. Свим својим бићем је прионула уз Цркву и тако је васпитавала своју децу. Сазревали су, и као људи и као хришћани, под будним оком и очинском бригом Епископа рашко-призренског, касније Патријарха српског, Павла, и та повезаност ће оставити трага на њима.

Нелажна је реч Господња: „Ко у мене верује ако и умре, живеће“ (Јн. 11, 25) и „васкрснућу га у последњи дан“ (Јн. 6, 40). Кома није позната Роксандина вера која је чинила унутарњу садржину њеног срца, скривеног у слабашком сасуду њеног тела? И то вера у Бога Живога, Бога Васкрситеља; вера која све осмишљава и којом је храбро, хришћански храбро, ходила у овоме свету, у њој тражећи утеху у свакој својој мучи, и у њу погружавајући сваку своју радост. А у животу Роксантином било је и радости и туге. Њена непроболна рана је била губитак сина Михајла. А највећа радост су јој, свакако, била унучад: једанаест унучади и троје праунучади. Било је дирљиво гледати ту дечицу која су, попут најлепшег венца, окруживала њен одар.

Кома није позната њена нелажна нада, њена љубав и према Богу и према ближњем? Јер, поч. Роксанда је била жена која се трудила да у своме животу оствари идеал хришћанског живота, и као супруга и као мајка и као сестра у Христу. Као многодетна и узорита мајка-хришћанка добила је златни Орден Мајке Југовића Епархије рашко-призренске. Све је код ње било заковано Јеванђељем. Своме супругу је била веран сапутник на нелаком животном путу; оштар, али и најобјективнији критичар, увек „чувајући границе Закона Божјег“, деци – јеванђелски васпитац; а свима близак и искрени пријатељ. Бог, породица, држава – то је био њен систем вредности. Била је

непретенциозни и предани интелектуалац, и волела је свој светосавски род. И кротост њена, смерност, молитвеност, доброта – све је сведочило о отмености

њене племените и бесмртне душе. А она је себе обесмртила бесмртном вером, бесмртном надом и бесмртном љубављу. Управо је зато наша врла протиница пример праве и истинске хришћанке.

Смрт је ваистину последњи непријатељ човеков. Но, Христос је над смрћу извојевао вечну победу. У томе се и састоји блага вест његове божанске науке – смрт више нема власти над човеком. Тим сазнањем је поч. Роксанда дисала и у том убеђењу је издахнула и кренула на блажени пут, јер јој је, чврсто верујемо, припремљено место покоја. Зато је испраћена како доликује, онако како се испраћају они који су знали како да проживе свој живот: са молитвеним песмама уместо надгробног ридања. Опело је, у Цркви Часног крста на нишком Новом гробљу, на Велики четвртак, 17. априла, служио Његова Светост Патријарх Иринеј, уз саслужење мноштва свештенослужитеља. Патријарх Иринеј је покојну Роксанду познавао још из времена када је био професор и ректор Богословије у Призрену. Он се у име окупљених дирљивом беседом опростио од покојнице веома пластично описавши њен лик као узорите хришћанске супруге, мајке, баке, упућујући ожалостљеној породици речи јеванђелске утехе.

Растанак, иако привремен, болан је за све који су имали срећу и благослов да је познају. Благодарни смо Богу за радост сусрета и познавања; за благослов што је била део наших живота и ми део њеног живота. Недостајаће свима. И нашој малој парохијској заједници у којој је првенствовала и богослужења украшавала својим дивним појањем.

И, уместо да на Велики четвртак у нишкој Саборној цркви слуша богослужбену песму „Разбојника благоразумнога...“ коју је необично волела, наша протиница је похитала ка својој небеској отаџбини да се тамо сретне са Благоразумним разбојником и својом рано преминулом децом у неувечерњој светлости Васкрслога Христа.

Нека ти је вечан спомен, достојна блаженства сестро наша Роксанда!

Свештеник Дејан Крстић,
наставник Богословије у Нишу

РУЧНО И ЕЛ. ЗВОЊЕЊЕ – ИСТОЧНО

У Руса, Грка и Светогораца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, а од 2007. наново, и то:
са програмирањем и са откуцавањем часова и четвртина

СВЕЖЕ: м. Жича (5 зв.), Копорин (3), Милешева (звон 9 тона); храм у Јовцу (3), Уљми (4) Крагујевцу (5), С. Паланци (3), Салаковцу (2), м. Вратна (2)...

ЧАСОВНИЦИ

– Обнова старих механичких, од историјског значаја, часовника;

– Израда нових, тачних, са самосталним пребацивањем на „зима-лето“ време.

скуп „ЖЕЛ-МИР“ аутора

САЈТ: zelmir.atSPACE.com;

szeljko7@gmail.com

065/920 5 851 ; 064/20 80 145

Помозите и ви обнову Призренске богословије!

У септембру 2011. године обновљен је рад Богословије у Призрену, која је запаљена и уништена у мартовском погрому 2004. године.

Богословија је од кључног значаја за опстанак српске заједнице на КиМ – којој су потребни свештеници који су одрастали, учили и живели на овим просторима. Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска овом приликом упућује апел верном народу у земљи и расејању да својим прилозима помогне рад Призренске богословије.

Динарски рачун:

Комерцијална банка, 205-172349-51

Савез потомака ратника Србије 1912-1920.

у сарадњи са
Канцеларијом за сарадњу са дијаспором и Србима у региону Владе Републике Србије
у циљу обележавања сто година Првог светског рата упућује:

ЈАВНИ ПОЗИВ ГРАЂАНИМА СРБИЈЕ И СРБИМА У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ ЗА ДОСТАВЉАЊЕ ФОТОГРАФИЈА И ОСТАЛИХ ДОКУМЕНАТА ИЗ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА

Учествујте у стварању Албума сећања на наше претке из Првог светског рата. Уколико поседујете фотографије, аутобиографске списе, дневнике, писма војника, разгледнице и друга документа од историјског значаја као сведочанства догађаја из периода Првог светског рата скенирана документа доставите на веб адресу:

славним-прецима.срб

Овај јединствени веб портал биће отворен за пријем ваших докумената од

19. марта – 31. маја 2014. године

Историја нас обавезује и позива да сачувамо успомене и сећања на велике године српског народа 1914-1918. и улогу сваког појединца у њему, негујући љубав, хуманост, част, рад, стваралаштво и опште добро као личну одговорност за будућност наших потомака.

ОЖИВИМО СЕЋАЊА, ОСВЕЖИМО ПАМЋЕЊЕ, ПОМОЗИМО ИСТОРИЈИ